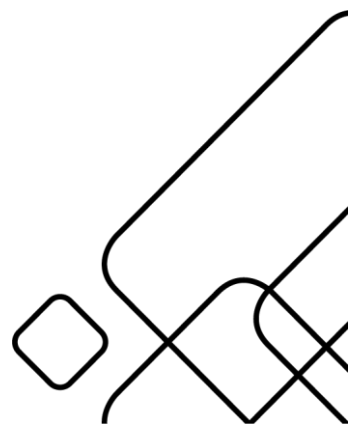

KERKENBELEIDSPLAN

GEMEENTE BONHEIDEN

2025

Kerkenbeleidsplan – gemeente Bonheiden

Opdrachtgever:

Lokaal bestuur Bonheiden

Jacques Morresplein 10, 2820 Bonheiden

Opdrachthouder:

IGEMO

Schoutetstraat 2, 2800 Mechelen

Projectteam:

Orane Sermeus (projectverantwoordelijke), Inge D'Hoogh,

Sarah Kint, Sander Somers

erfgoed@igemo.be

In samenwerking met:

Aartsbidsom Mechelen-Brussel

Kerkraden Bonheiden

Op basis van het sjabloon ter beschikking gesteld door:

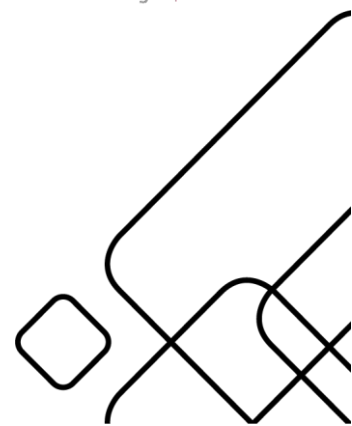
PARCUM vzw

Abdij van Park 7, 3001 Leuven

PARCUM

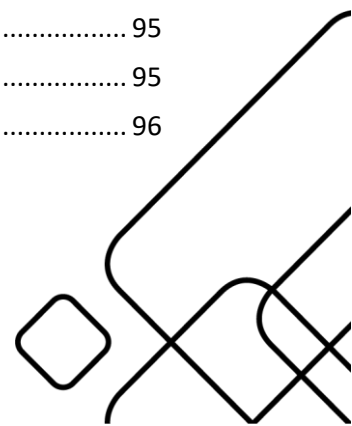
Platform Toekomst Parochiekerken

Bischoffsheimlaan 1-8, 1000 Brussel

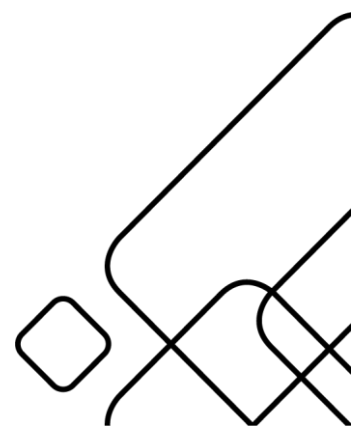

INHOUD

Inleiding.....	5
1. Situering kerkgebouwen	7
2. Fiche per kerkgebouw.....	10
Onze-Lieve-Vrouwkerk, Bonheiden.....	10
1. Identificatie.....	10
2. Cultuurhistorische waarde	12
3. Gebouw in zijn huidige toestand.....	14
4. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	28
5. Beschrijving actueel gebruik en actuele functie.....	36
6. Architecturale mogelijkheden	38
Sint-Martinuskerk, Rijmenam	40
1. Identificatie.....	40
2. Cultuurhistorische waarde	42
3. Gebouw in zijn huidige toestand.....	44
4. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	61
5. Beschrijving actueel gebruik en actuele functie.....	67
6. Architecturale mogelijkheden	68
Sint-Ludwina, Bonheiden	69
1. Identificatie.....	69
2. Cultuurhistorische waarde	71
3. Gebouw in zijn huidige toestand.....	73
4. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	85
5. Beschrijving actueel gebruik en actuele functie.....	90
6. Architecturale mogelijkheden	92
3. Naar een toekomstvisie	94
0. Definities toekomstvisie	94
0.1 Algemene definities toekomst parochiekerken	94
0.2 Label provincie Antwerpen	95
1. Pastoraal plan Bonheiden	95
2. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie.....	95
2.1 Onze-Lieve-Vrouwkerk	95
2.2 Sint-Martinuskerk.....	96

2.3 Sint-Ludwina	97
2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.....	97
Besluit	98

INLEIDING

Dit kerkenbeleidsplan omvat 3 parochiekerken voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de gemeente Bonheiden.

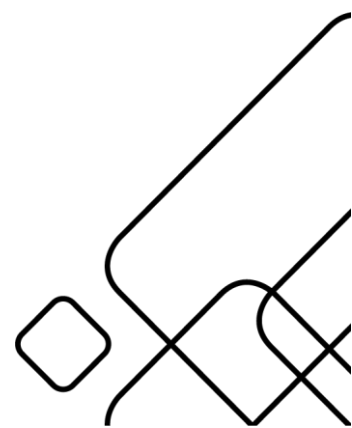
	Kerk	Adres
1	Onze-Lieve-Vrouwekerk	Kerkplein 18, 2820 Bonheiden
2	Sint-Martinuskerk	Sint-Maartensberg 1, 2820 Rijmenam
3	Sint-Ludwinakerk	Putsesteenweg 208, 2820 Bonheiden

Om tot onderstaande kerkenbeleidsplan te komen, werd een zorgvuldig traject doorlopen in samenwerking met het lokale bestuur, de betrokken kerkraden en het aartsbisdom Mechelen-Brussel. Het startoverleg vond plaats op 4 februari 2025, waarbij de gemeente Bonheiden samen met IGEMO het traject inhoudelijk kaderde en de lokale context verkende. Dit overleg had als doel de betrokkenen te oriënteren en de noden en verwachtingen binnen het kerkenbeleidsplan te verhelderen. Basis voor de inhoudelijke input zijn de reeds bestaande beheersplannen en inspectierapporten van Monumentenwacht.

Op 24 februari 2025 volgde een verdiepend overleg met de drie kerkraden en het lokaal bestuur. Tijdens deze bijeenkomst werd informatie verzameld over de kerkgebouwen, met aandacht voor hun historische en culturele waarde, huidig gebruik, aanwezige infrastructuur en noodzakelijke werkzaamheden op korte en lange termijn. Daarnaast werd ook samen met de aanwezigen van de kerkraden afgetast wat de toekomstmogelijkheden en -vooruitzichten zijn, eveneens op korte en lange termijn.

Tot slot vond op 24 maart 2025 een digitaal overleg plaats tussen het lokale bestuur en de verantwoordelijke van het aartsbisdom Mechelen-Brussel. Hier werd de vooropgestelde visie vanuit het lokale bestuur en de informatie die verzameld werd vanuit het gesprek met de kerkraden afgetoetst. IGEMO begeleidde het traject als moderator. De ambities bleken al snel op eenzelfde lijn te liggen, waardoor er vlot verder inhoudelijk aan het beleidsplan gewerkt kan worden.

In dezelfde periode vonden ook plaatsbezoeken aan de drie kerkgebouwen plaats. Deze bezoeken dienden om de architecturale toestand, de ruimtelijke mogelijkheden en de technische uitrusting van elk gebouw ter plaatse te inventariseren. Op basis van deze vaststellingen kon het beeld dat tijdens de overlegmomenten geschetst werd, verder geconcretiseerd en verfijnd worden, wat waardevolle input leverde voor de verdere inhoudelijke uitwerking van het beleidsplan.

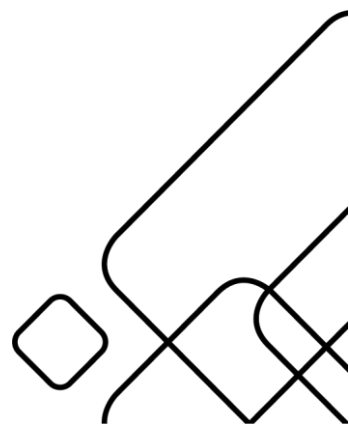
Dit kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen de gemeente Bonheiden, het centrale kerkbestuur van Bonheiden en alle kerkraden die eronder ressorteren en werd vervolgens goedgekeurd:

- door de aartsbisschop van aartsbisdom Mechelen-Brussel op 20 mei 2025;
- door de gemeenteraad van de gemeente Bonheiden op 18 juni 2025.

Dit kerkenbeleidsplan start met een ruimtelijke situering van de betrokken kerkgebouwen. Vervolgens volgt een bespreking van elke kerk afzonderlijk, met aandacht voor de cultuurhistorische context, de architecturale toestand en mogelijkheden, de ruimtelijke context en het huidige gebruik en functie. Tot slot bevat het document een overzichtstabel met de gekozen opties per kerk, de onderliggende visie en het traject dat reeds is of nog zal worden opgestart om de toekomstige invulling te realiseren.

Handtekening bisdom

Handtekening gemeente

1. SITUERING KERKGEBOUWEN

Fig. 1: *Situering parochiekerken Bonheiden*. IGEMO, 2025.

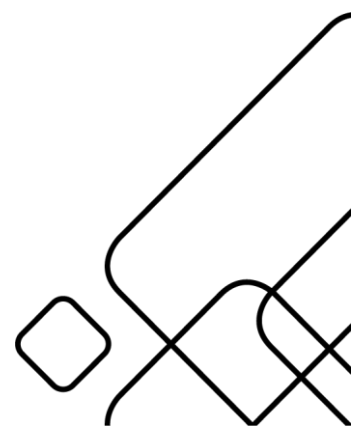

Fig. 2: Overzicht erfgoedstatuten omgeving Onze-Lieve-Vrouwekerk Bonheiden. IGEMO, 2025.

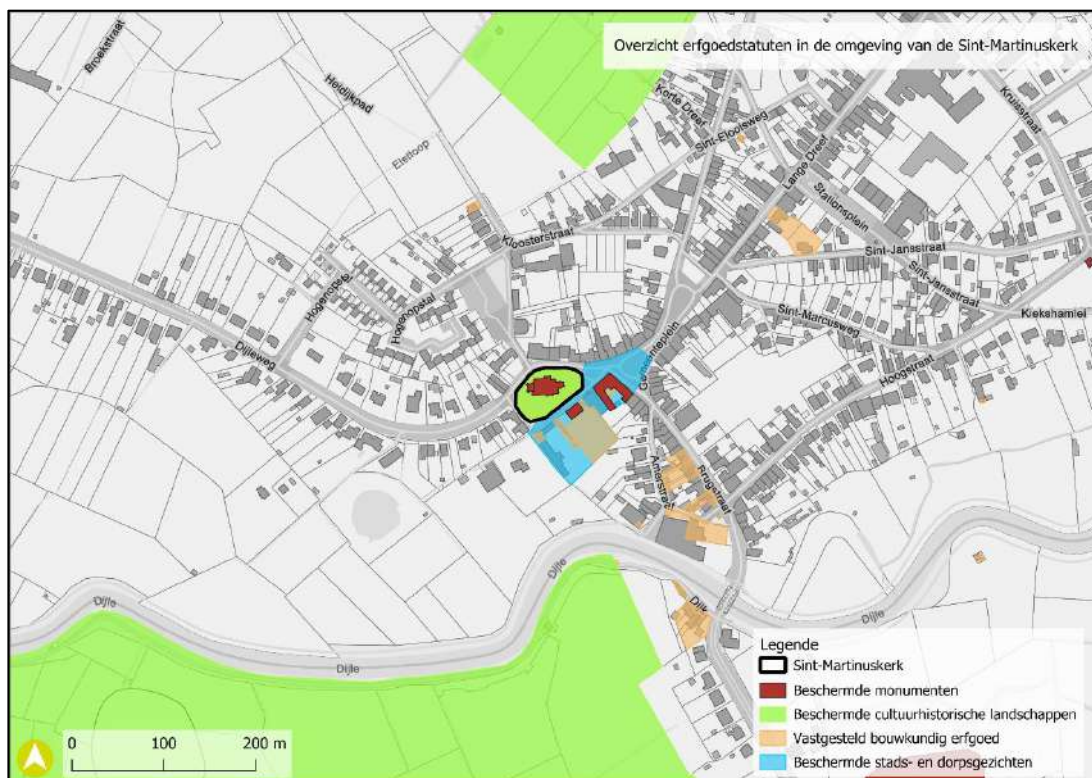
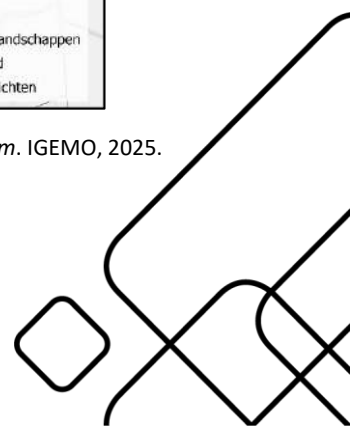

Fig. 3: Overzicht erfgoedstatuten omgeving Sint-Martinuskerk Rijmenam. IGEMO, 2025.

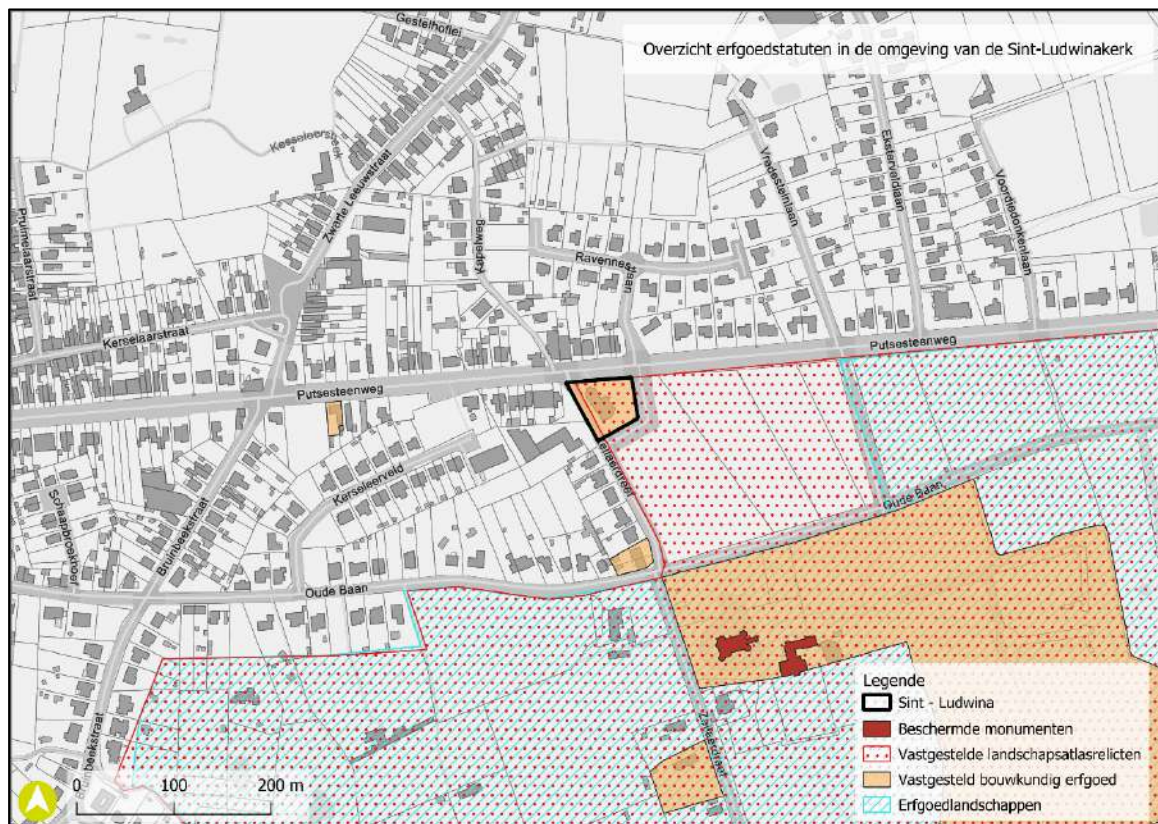

Fig. 4: Overzicht erfgoedstatuten omgeving Sint-Ludwinakerk Bonheiden. IGEMO, 2025.

	Kerk	Deelgemeente	Erfgoedstatuut
1	Onze-Lieve-Vrouwekerk	Bonheiden	- Beschermd monument - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
2	Sint-Martinuskerk	Rijmenam	- Beschermd monument: kerk - Beschermd monument: toren - Beschermd cultuurhistorisch landschap - Vastgesteld bouwkundig erfgoed
3	Sint-Ludwinakerk	Bonheiden	- Vastgesteld bouwkundig erfgoed - Vastgesteld landschapsrelict

2. FICHE PER KERKGEBOUW

Onze-Lieve-Vrouwkerk, Bonheiden

1. Identificatie

<i>Naam</i>	Onze-Lieve-Vrouwkerk
<i>Provincie</i>	Antwerpen
<i>Gemeente</i>	Bonheiden
<i>Adres</i>	Kerkplein 18, 2820 Bonheiden
<i>Kadastraal nummer</i>	12005B0342/00A000 12005B0341/00B000

Kerkelijk bestuur

<i>Bisdom</i>	Aartsbisdom Mechelen- Brussel
<i>Dekenaat/regio</i>	Pastorale regio Mechelen
<i>Parochie</i>	Parochie Onze-Lieve- Vrouw, Bonheiden

Eigendom

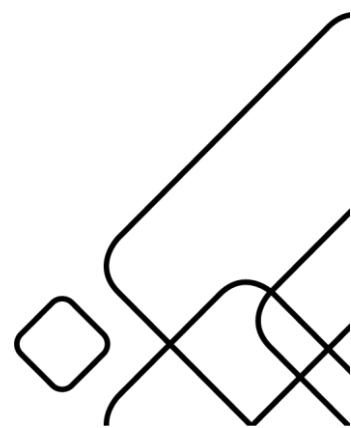
<i>Eigenaar</i>	Kerkraad Onze-Lieve- Vrouw (VL – Bonheiden)
-----------------	--

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Erfgoedstatuut

<i>Vastgesteld bouwkundig erfgoed</i>	“Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw” sinds 29/03/2019 vaststellingsbesluit 14618, https://id.erfgoed.net/besluiten/14618
<i>Beschermd monument</i>	“Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw” sinds 05/03/2001 beschermingsbesluit 3656, https://id.erfgoed.net/besluiten/3656

Ruimtelijk kader

Gemeentelijk RUP Bonheiden-centrum - aangeduid als gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar domein. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw aangeduid als cultuurhistorisch waardevol pand/object (planID: RUP_12005_214_00002_00001).

Gewestplan Woongebied

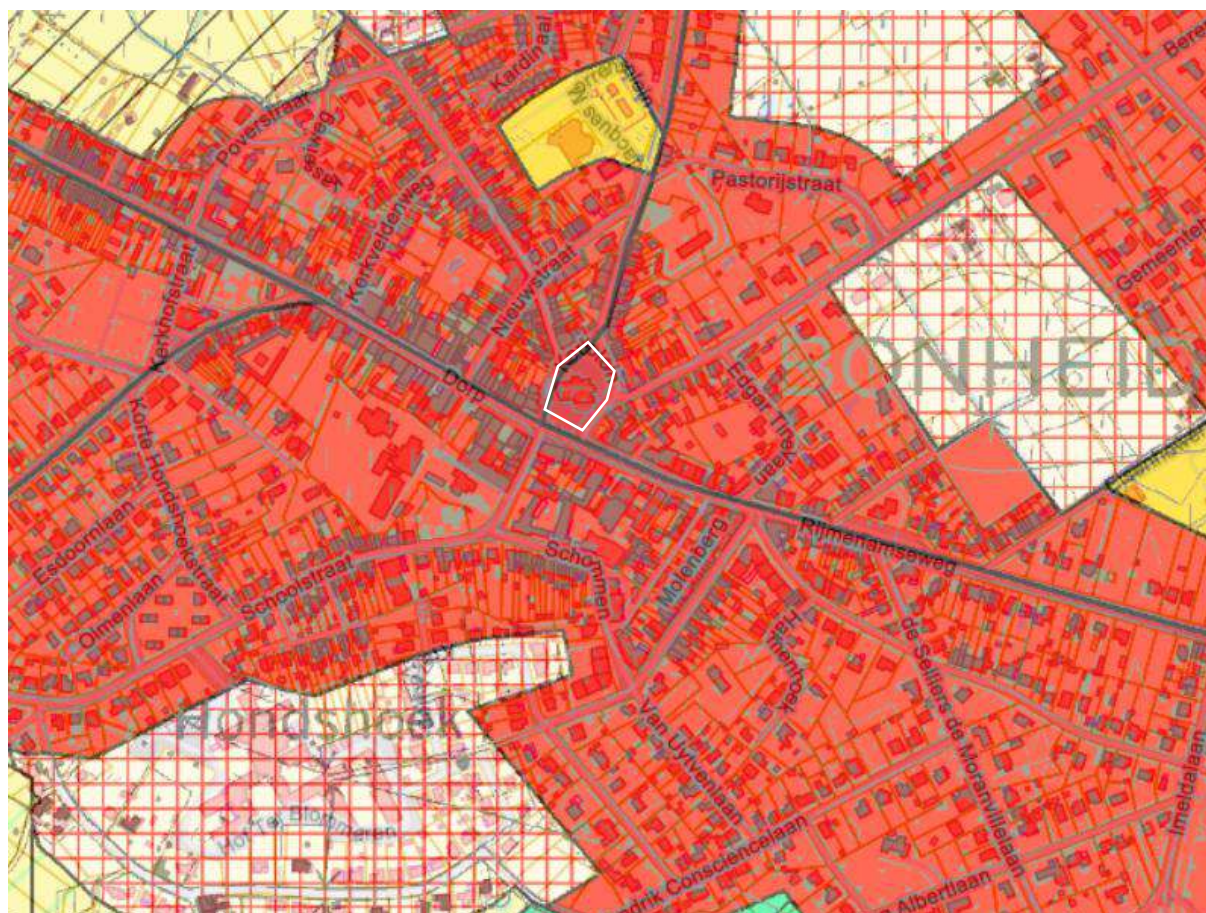
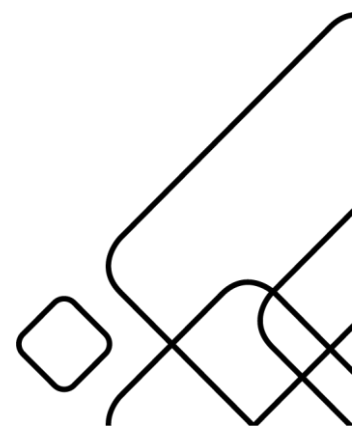

Fig. 5: Gewestplan met aanduiding Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden. IGEMO, 2025.

Architectuur

Stijl Neogotisch
Kerktype Kruisbasiliek
Torentype Vierkante toren met naaldspits

2. Cultuurhistorische waarde

Centraal op het kerkplein bevindt zich de Onze-Lieve-Vrouwekerk, gebouwd aan het begin van de 20ste eeuw. De geschiedenis van de kerk en het kerkplein gaan echter veel verder terug in de tijd. Vermoedelijk werd hier al in de 13de eeuw een kapel opgericht, waarrond het centrum van Bonheiden zich verder ontwikkelde.¹ Deze kapel groeide mee met de gemeenschap en werd uiteindelijk een volwaardige parochiekerk voor Onze-Lieve-Vrouw.

Historiek

De oorsprong van de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Bonheiden is nauw verbonden met het middeleeuwse grondbezit van het ridderlijke geslacht Berthout. In de loop van de hoge middeleeuwen kwam een aanzienlijk deel van het latere Bonheidense grondgebied in hun handen terecht. Op het domein Berentrode, gelegen langs de oude zandweg tussen Mechelen en Aarschot, liet Wouter III Berthout een kapel oprichten voor de boeren die op zijn domein werkzaam waren. De kapel werd voor het eerst expliciet vermeld in 1331, onder de benaming ‘Onze-Lieve-Vrouw van Berentrode op de Boedenheide’.

Doorheen de eeuwen kende het kerkgebouw talrijke fases van sloop, wederopbouw en uitbreiding, telkens ingegeven door de veranderende noden van de lokale christelijke gemeenschap. Tijdens de godsdiensttroebelen werd de kerk in 1578 zwaar getroffen door de plunderingen van Staatse troepen, wat leidde tot een volledige vernieling door brand. De heropbouw volgde pas enkele decennia later, tussen 1601 en 1610. In de loop van de 18de eeuw onderging het gebouw een ingrijpende vergroting, waarbij zowel zijbeuken als een nieuwe toren aan het volume werden toegevoegd.

De meest ingrijpende transformatie vond plaats aan het begin van de 20ste eeuw. Tussen 1905 en 1907 werd de toenmalige kerk volledig afgebroken en vervangen door een nieuw gebouw, naar ontwerp van provinciaal architect E. Careels. Deze nieuwe kerk werd opgetrokken in gekloven natuursteen uit Montauban, een materiaal dat als een kenmerkend handelsmerk van Careels wordt beschouwd. Voor de funderingen en dakbedekking werd deels gebruikgemaakt van het afbraakmateriaal van de 17de-eeuwse voorganger.

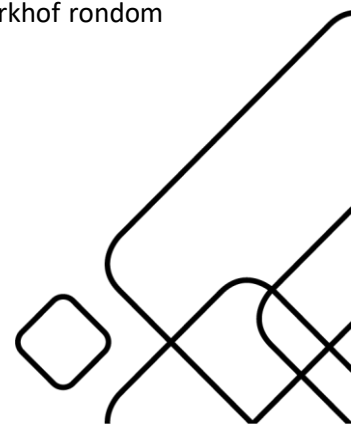
Ook het 20ste-eeuwse kerkgebouw bleef niet gevrijwaard van schade. In 1914 werd de torenspits geraakt door Duits geschut. Tijdens de Tweede Wereldoorlog verdwenen beide klokken (1907) onder de bezettingsmaatregelen van de Duitse overheid. Bovendien werden verschillende glasramen zwaar beschadigd als gevolg van een explosie door een V1-bom.

De meest grootschalige restauratiecampagne van de moderne tijd vond plaats tussen 1983 en 1987, onder leiding van architect Ivo De Brabander. Deze campagne omvatte onder meer het herstel van het dak, het vergroten van de inkomportalen, de aanleg van een toegangsweg voor mensen met een fysieke beperking, en de installatie van een nieuw verwarmingssysteem. Ook nadien bleef het kerkgebouw onderwerp van zorg en onderhoud. Zo werd in 2014 het glasraam boven de hoofdingang vervangen door een nieuw ontwerp van glaskunstenaar Christine Vanoppen. In 2024 werd de restauratie van de daken succesvol afgerond.

Niet alleen de kerk zelf, maar ook het omliggende Kerkplein onderging doorheen de eeuwen ingrijpende veranderingen. Oorspronkelijk bevond zich – zoals bij vele kerken – een kerkhof rondom

---

¹ Architecten Beeck & Hermans, ‘Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw te Bonheiden beheersplan’, 2019.

het gebouw (zie fig. 6). In 1938 werd dit kerkhof geruimd en maakte het plaats voor een geplaveid plein². In een latere fase werden hier parkeerplaatsen aangelegd, met het oog op een betere bereikbaarheid van zowel de kerk als het dorpscentrum. De afgelopen jaren groeit echter de aandacht voor vergroening van dorpskernen. In het kader daarvan werd reeds een eerste stap gezet met de aanplanting van bomen en struiken rondom het kerkgebouw.

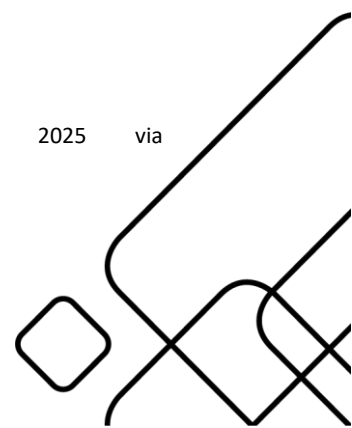
We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 6: Het voormalig kerkhof rondom de Onze-Lieve-Vrouwekerk, s.d. KIK-IPRA, E029310.

---

² Agentschap Onroerend Erfgoed, 'Kerkplein', geraadpleegd op 22 april 2025 via <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/745>.

3. Gebouw in zijn huidige toestand

3.1 Algemene beschrijving gebouw

Exterieur

De Onze-Lieve-Vrouwekerk van Bonheiden is een indrukwekkende neogotische kruisbasiliek, oost-west georiënteerd en opgebouwd uit drie beuken. Het gebouw telt zes traveeën, heeft een dwarsbeuk met één travee aan elke zijde, en een koor dat eindigt op een vijfzijdige sluiting. Blikvanger is de vierkante zuidoostelijke toren met vijf geledingen, bekroond met een polygonale spits die verjongt tot een naaldpunt.

Aan de zijbeuk sluit de sacristie aan. In de noordwesthoek bevindt zich een polygonale kapel, die dienst doet als doop- en rouwkapel. In het zuidwesten springt een ronde traptoren in het oog. De kerk is opgetrokken uit witte steen, afkomstig uit de steengroeven van Montauban nabij het station van Buzenol in Wallonië.³ Het dak is bedekt met een complexe leien bedaking die zorgt voor een dynamische volumewerking.

De gevels worden ritmisch opgedeeld door steunberen en horizontale kordons. Tussenin vinden we de typische neogotische vensters: meerlichtvensters met verfijnde tracering, en rondboogvensters bij de sacristie. De westgevel wordt gekenmerkt door een imposante inkompoort onder een korfboog, gevat in een spitsbogig boogveld met neogotisch maaswerk. Boven de ingang staat een beeld van Onze-Lieve-Vrouw op een console met saterkop — een subtiele knipoog naar de gotische beeldentaal. Aan de zuidzijde is er een gelijkaardige zijingang met een beeld van Sint-Rochus, in de zuidelijke arm van het transept.

---

³ Architecten Beeck & Hermans, 'Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw te Bonheiden beheersplan', 2019.; 'Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw', geraadpleegd op 26 februari 2025 via <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/2491>.

Fig. 7: *Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden* exterieur. IGEMO, 2025.

Fig. 8: *Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden* exterieur. IGEMO, 2025.

Fig. 9: *Onze-Lieve-Vrouwekerk Bonheiden exterieur*. IGEMO, 2025.

Fig. 10: *Onze-Lieve-Vrouwekerk Bonheiden exterieur*. IGEMO, 2025.

Fig. 11: *Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden* exterieur. IGEMO, 2025.

Fig. 12: *Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden* exterieur. IGEMO, 2025.

Fig. 13: *Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden* exterieur. IGEMO, 2025.

Fig. 14: *Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden* exterieur. IGEMO, 2025.

Interieur

Het interieur van de Onze-Lieve-Vrouwkerk is deels bepleisterd en ademt een sobere maar verfijnde neogotische sfeer. De drie beuken worden van elkaar gescheiden door natuurstenen spitsboogarcaden, gedragen door zuilen met polygonale arduinen sokkels en koolbladkapitelen — een verwijzing naar de Brabantse bouwtraditie. De bakstenen kruisribgewelven met beschilderde ribben versterken de verticale lijn van het geheel. In het koor vinden we een straalgewelf. In de zuidelijke transeptarm zijn gedenkplaten aangebracht die verwijzen naar de bouw en latere restauratie van de kerk.

Het neogotische karakter wordt verder onderstreept door een rijk interieur met waardevol meubilair en cultuurgoederen. Blikvangers zijn onder meer het neogotisch hoofdaltaar door P. De Roeck uit het begin van de 20ste eeuw, het latere hoofdaltaar uit 1987 ontworpen door P. Vanhasbroeck vervaardigd uit de vroegere preekstoel, de 18de -eeuwse biechtstoelen, de zijaltaars en de doopvont.⁴ Het huidige orgel werd in 1991 nieuw gebouwd door de firma Pels-D'Hondt, met hergebruik van het pijpwerk uit het omstreeks 1900 door Jos Stevens gebouwde orgel.

Ook het aanwezige kunstpatrimonium draagt bij aan de erfgoedwaarde van de kerk. Verschillende schilderijen, beelden en een bas-reliëf zijn als cultuurgoed beschermd. Het betreft vier beelden namelijk de Onze-Lieve-Vrouw met kind (1), de Sint-Lucia van Syracuse (2), de Sint-Rochus (3) en de Sint-Anna ten Drieën (4). De schilderijen die als cultuurgoed worden beschermd zijn de veertien panelen van de kruisweg geschilderd door J.D. Coninckx, het schilderij van Sint-Rochus en de Heilige Maagd met rozenkrans door Erasmus Quellin de Oudere, de Heilige Carolus Borromeus bij de paus van Erasmus Quellin de Jongere, de Heilige Borromeus door de Vlaamse School en het schilderij van de Heilige Ambrosius uit de 18de eeuw. Tot slot is het bas-reliëf van Sint-Anna ten Drieën ook mee opgenomen als cultuurgoed.⁵ Deze cultuurgoederen werden reeds opgenomen in het beschermingsbesluit van de Onze-Lieve-Vrouwkerk.

---

⁴ Architecten Beeck & Hermans, 'Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw te Bonheiden beheersplan', 2019.; 'Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw', geraadpleegd op 26 februari 2025 via <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/2491>.

⁵ Architecten Beeck & Hermans, 'Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw te Bonheiden beheersplan', 2019.

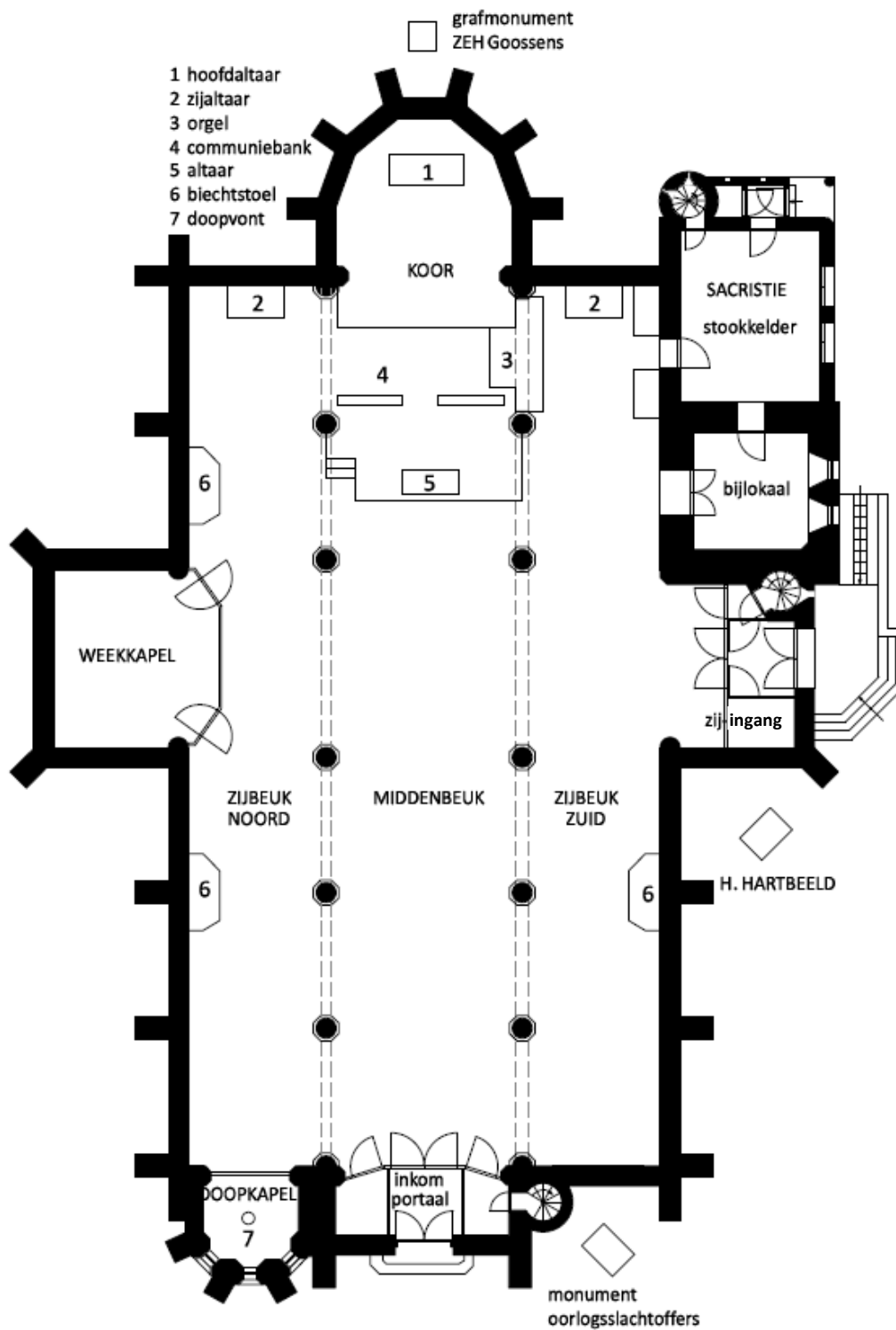

Fig. 15: Onze-Lieve-Vrouwekerk Bonheiden grondplan. IGEMO, 2025.

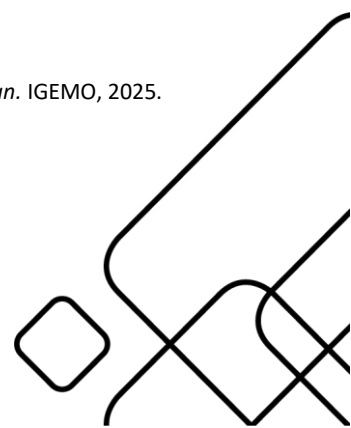

Fig. 16: *Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden* interieur. IGEMO, 2025.

Fig. 17: *Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden* interieur. IGEMO, 2025.

Fig. 18: *Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden* interieur. IGEMO, 2025.

Fig. 19 en 20: *Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden* interieur. IGEMO, 2025.

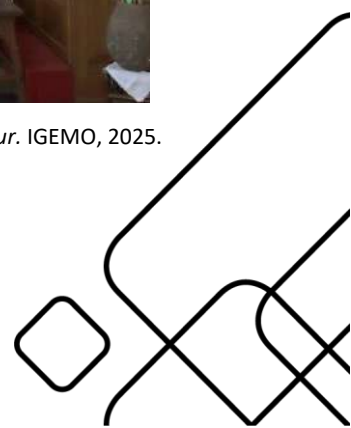

Fig. 21 en 22: *Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden* interieur. IGEMO, 2025.

Fig. 23: *Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden* interieur. IGEMO, 2025.

3.2 Architecturale toestand

Type gebouw	Kruiskerk
Aantal en soort bijruimtes	bijlokaal + sacristie
Oppervlakte	Bruto vloeroppervlakte 810 m ²
Vrije hoogte	Gemeten in de zijbeuk = 752 cm
Aantal zitplaatsen	276 zitplaatsen

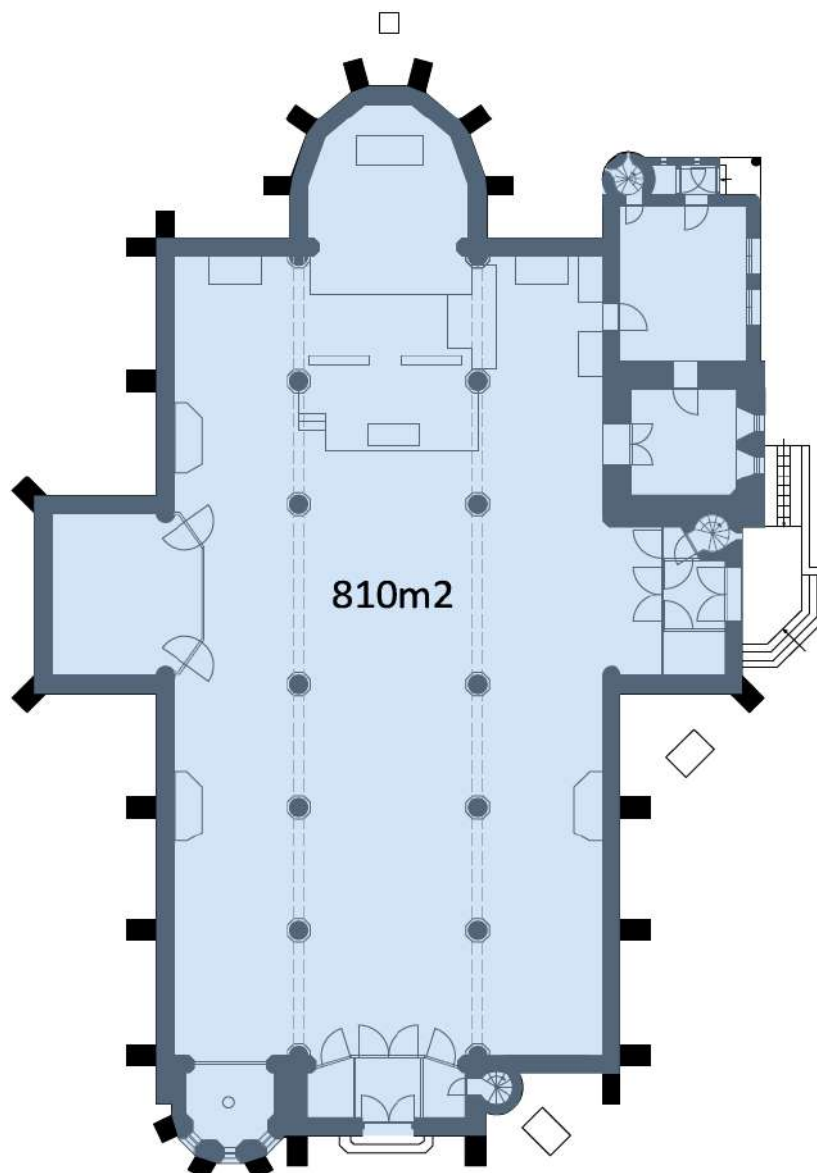
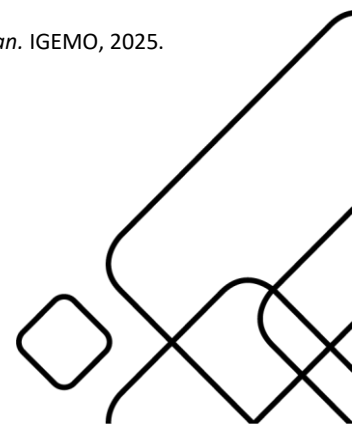

Fig. 24: Onze-Lieve-Vrouwekerk Bonheiden grondplan. IGEMO, 2025.

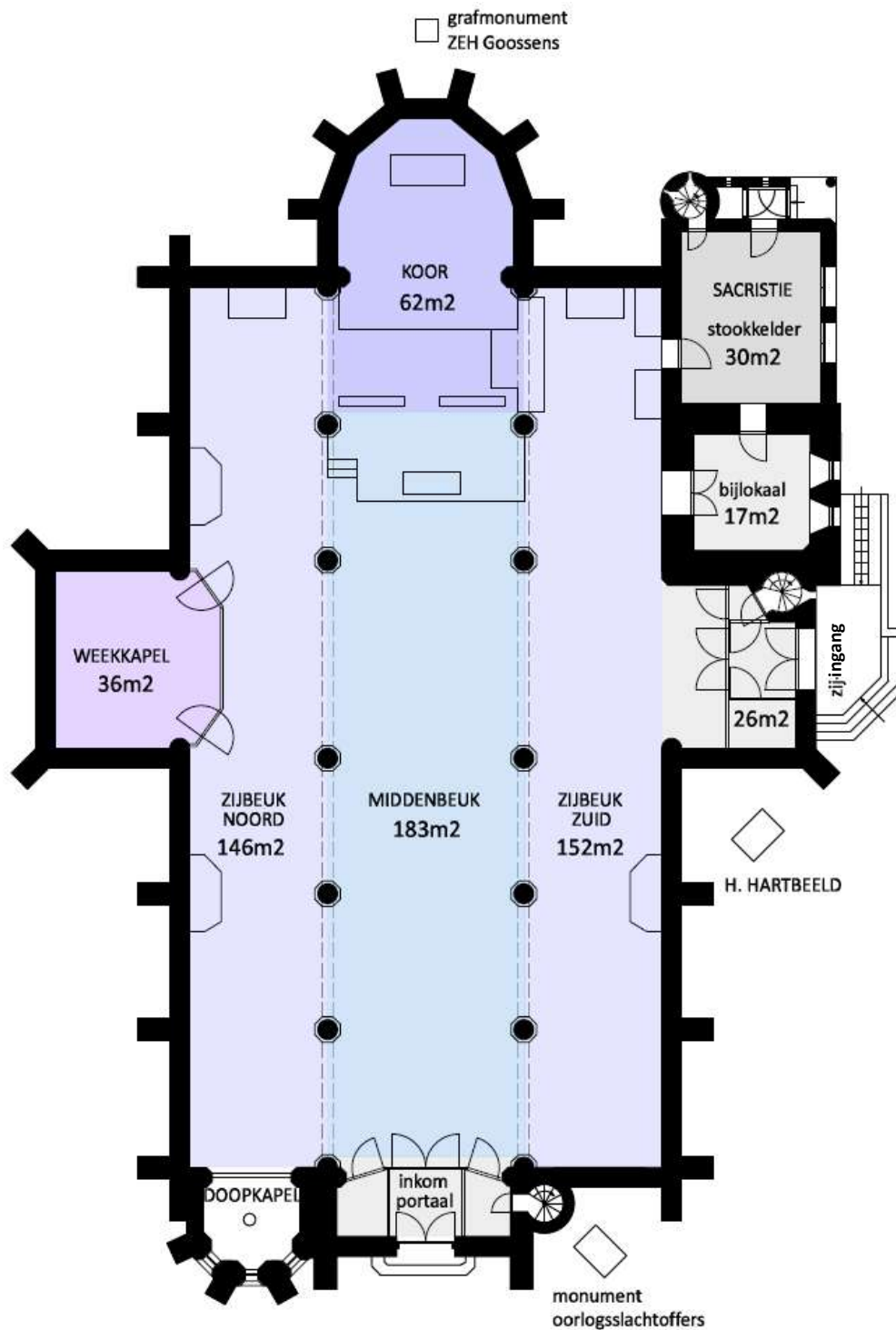
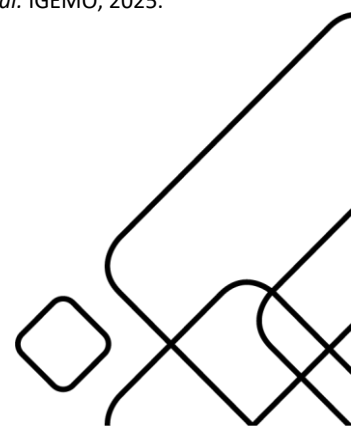

Fig. 25: Onze-Lieve-Vrouwekerk Bonheiden netto vloer oppervlakte per lokaal. IGEMO, 2025.

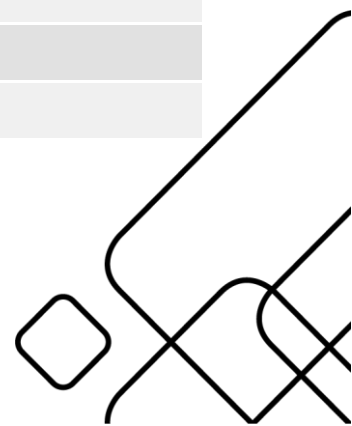

Voorzieningen

Sanitair	Ja, één wc en één lavabo in de zijingang + één wc in de sacristie
Verwarming	<ul style="list-style-type: none"> - Weekkapel: verwarmd op gas - Sacristie: elektrisch infraroodverwarmingstoestel - Kerk: luchtverwarming, verwarmingsinstallatie op gas opgesteld in de stookkelder
Verlichting	<ul style="list-style-type: none"> - Sacristie en bijlokaal: TL-armaturen - Middenbeuk: pendelarmatuur - Zijbeuken: opbouwdownlighters - Weekkapel: ingebouwde spots - Koor: pendelarmatuur
Keukenvoorzieningen	Uitgietbak in sacristie
Audiosysteem	Aanwezig (luidsprekers, versterker en microfoons)
Beeldscherm(en)	Niet aanwezig. Wel mogelijkheid projectiescherm vooraan op te hangen.
Rolstoeltoegankelijkheid	In 1986 werd de zijingang rolstoeltoegankelijk gemaakt. Het koor is verhoogd.
Diefstal- en brandbeveiliging	Ja, beveiligingsinstallatie brand en inbraak
Bliksembeveiliging	Aanwezig, recent vernieuwd (2024)
Gsm-operatoren	Ja, installatie op derde verdieping toren

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	Alle dakoppervlakken zijn zichtbaar vanaf het Kerkplein. Het leggen van zonnepanelen zou het uitzicht van de kerk grondig aanpassen. De mogelijkheid tot zonnepanelen dient gezien het beschermd statuut van de kerk, besproken te worden met de erfgoedconsulent van het Agentschap Onroerend Erfgoed.
Regenwateropvang	Bij eventuele toekomstige vergroeningsplannen van het Kerkplein kan er gekozen worden om een wadi aan te leggen voor wateropvang. Bij de aanleg van deze wadi moet rekening gehouden worden met het archeologisch onderzoek dat eerst dient te gebeuren gezien het kerkhof hier vroeger gelegen was.
Dakisolatie	N.v.t.
Groendak	Niet mogelijk op deze locatie.
Warmtepomp	Niet mogelijk op deze locatie.

Warmtenet	Niet aanwezig in omgeving
Windenergie	Niet opportuun op deze locatie.
Aquathermie	N.v.t.

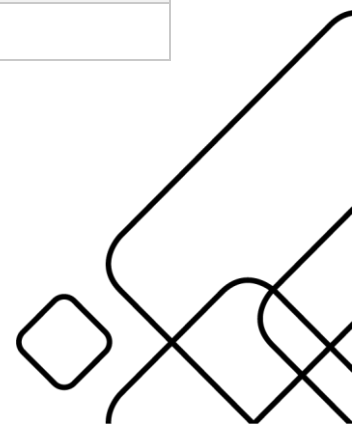
Biodiversiteit

Vleermuizen	Niet aanwezig
Duiven	Geen problematiek
Torenavalk	Niet aanwezig
Zwaluw	Niet aanwezig
Uilen	Niet aanwezig
Andere	N.v.t.

3.3 Bouwfysische toestand

De bouwfysische toestand van de Onze-Lieve-Vrouwkerk wordt in het algemeen als goed bestempeld. Dit houdt in dat er geen drastische grootschalige restauratiecampagnes noodzakelijk zijn indien er sprake is van periodiek onderhoud. Er worden wel enkele kleinere gebreken opgemerkt zoals de restauratie van de monelen en ijzeren raambruggen van de glasramen, de controle van de ophanging van de Mariaklok, en de aanpak van de schimmelproblematiek aan het houtwerk, de vloeren en de beelden. Dit alles naast het regulier onderhoud van het orgel, de beelden, de schilderijen en de standbeelden aan de buitenzijde.

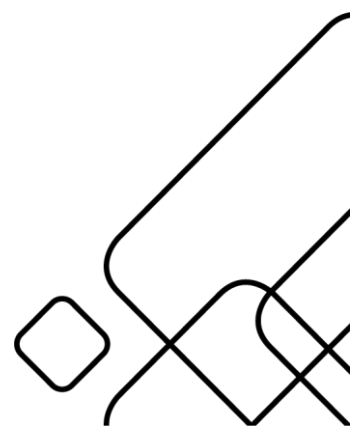
Jaar	Werken aan de parochiekerk
1983-1987	Nieuwe verwarmingsinstallatie op aardgas, herstelling kerkgebouw, verbouwing en uitbreiding van het Stevensorgel tot een nieuw orgel door de firma Pels-D'Hondt
2012	de historische glasramen in het koor, werk van Hochreiter uit Antwerpen, zijn gereinigd en hersteld door de firma Peeters uit Paderborn, daarbij zijn de raambruggen vervangen door roestvrij staal.
2014	Glasraam boven de hoofdingang vervangen door een nieuw ontwerp van glaskunstenares Christine Vanoppen.
2024-2025	Restauratie van de daken + waterafvoer

4. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Fig. 26: Situering Onze-Lieve-Vrouwekerk in de dorpskern van Bonheiden. IGEMO, 2025.

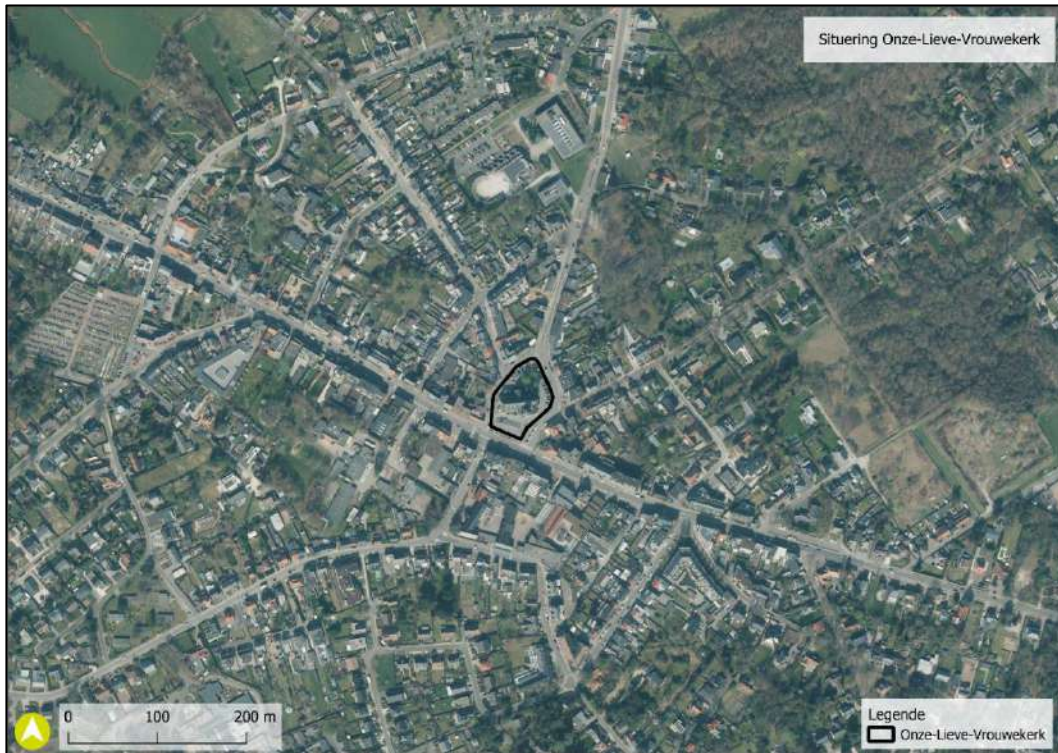
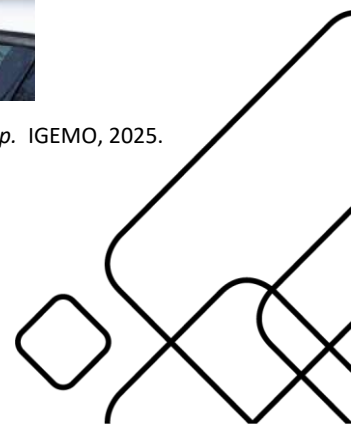

Fig. 27: Luchtfoto dorpskern Bonheiden, middenschalig, winteropnamen, kleur, 2022.

De Onze-Lieve-Vrouwekerk bevindt zich in het centrum van Bonheiden en vormt een zichtbaar ankerpunt in het dorpsbeeld. Het dorp ontstond als een straatdorp langs een belangrijke verbindingsweg, die op vandaag nog steeds zichtbaar is in de as Mechelsesteenweg-Dorp-Rijmenamseweg. Dankzij de ligging langs deze verbindingsweg is het centrum van Bonheiden goed bereikbaar. Naast de strategische locatie van de kerk dragen ook voorzieningen zoals bushaltes, een ruime parking op het kerkplein en fietsenstallingen bij aan de vlotte toegankelijkheid van de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

Fig. 28: Omgeving Onze-Lieve-Vrouwekerk Bonheiden richting Dorp. IGEMO, 2025.

In de directe omgeving van de kerk speelt vooral het Kerkplein een centrale rol. Dit plein is nauw verbonden met de geschiedenis van de parochiekerk en vormt een bepalend element in haar ruimtelijke context. Rondom de kerk bevinden zich het grafmonument van Z.E.H. Goossens – pastoor en bouwheer van de huidige kerk, een Heilig Hart-beeld met ingewerkt wapenschild van de familie Romrée, de grafsteen van Z.E.H. Stevens – pastoor en bouwheer van de vorige kerk, de grafsteen van kanunnik Van Hemel en het monument voor oorlogsslachtoffers.

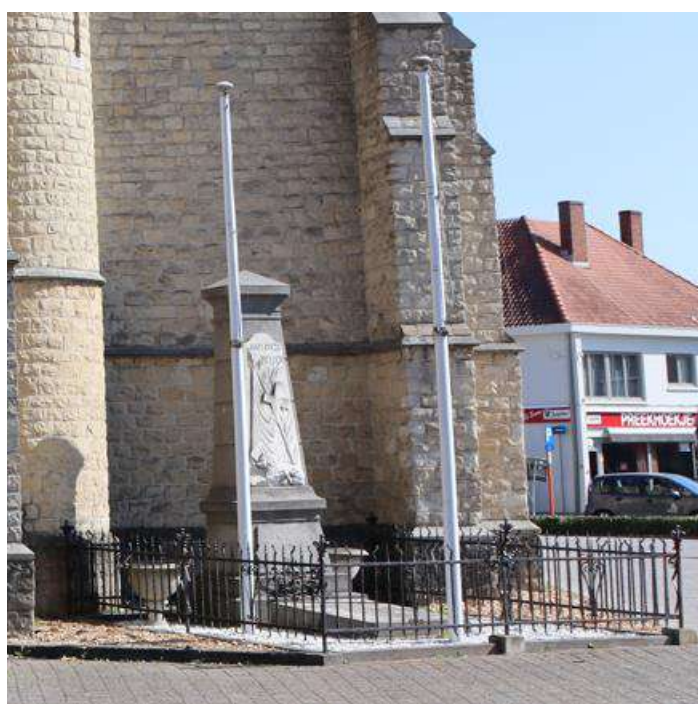

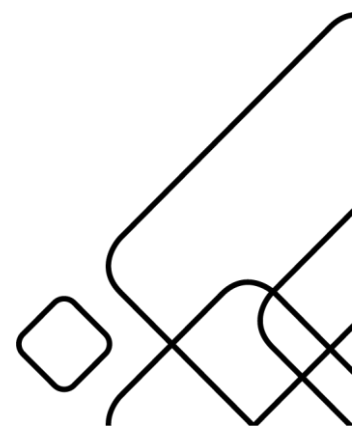
Fig. 29: Onze-Lieve-Vrouwekerk Bonheiden, Heilig Hart beeld. IGEMO, 2025.

Fig. 30: Onze-Lieve-Vrouwekerk Bonheiden, Monument voor oorlogsslachtoffers. IGEMO, 2025.

Langs het Kerkplein bevindt zich ook de voormalige pastorie van de kerk, gelegen op Kerkplein 1. Dit gebouw, dat een eerder sobere uitwerking kent, dateert uit het einde van de 19de of het begin van de 20ste eeuw. Het pand huisvest de lokale heemkring 't Kaaskot. In kader van de toekomstige ontwikkeling van het pand als woongelegenheid met handelsruimte zal de heemkring naar de site van Heemmuseum 't Smiske in Rijmenam verhuizen. De August Gillé tuin wordt onderdeel van een grotere groene ontmoetingszone.

Aan de overzijde van het kerkplein bevindt zich het parochiecentrum 'De Krekel', dat nauw verbonden is met de Onze-Lieve-Vrouwekerk. Dit centrum verhuurt zijn zalen en doet ook dienst als café, waardoor het een ontmoetingsplaats is voor de gemeenschap.

Als centraal punt in Bonheiden wordt de Onze-Lieve-Vrouwekerk verder omringd door verschillende panden met een commerciële of dienstverlenende functie. Hierdoor speelt de kerk niet alleen een religieuze en historische rol binnen het dorpscentrum, maar is ze ook een belangrijk dominant ruimtelijk structurerend element.

Het kerkplein rond de kerk wordt vooral gebruikt als parkeerplein. Enkele bomen zorgen voor wat groen in het straatbeeld.

Fig. 31: Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden kerkplein. IGEMO, 2025.

Fig. 32: Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden kerkplein. IGEMO, 2025.

Fig. 33: Onze-Lieve-Vrouwekerk Bonheiden kerkplein. IGEMO, 2025.

Fig. 34: Onze-Lieve-Vrouwekerk Bonheiden kerkplein. IGEMO, 2025.

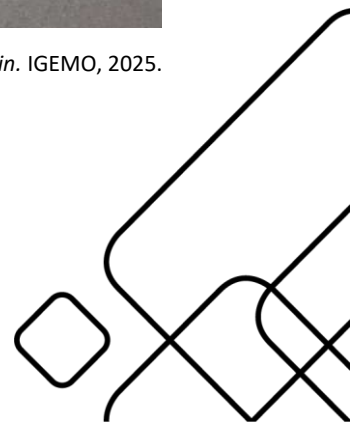

Fig. 35: Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden herdenkingsplaats August Gillé. IGEMO, 2025.

Fig. 36: Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden herdenkingsplaats August Gillé. IGEMO, 2025.

De kerk is gelegen langs wandel- en fietsknooppunten.

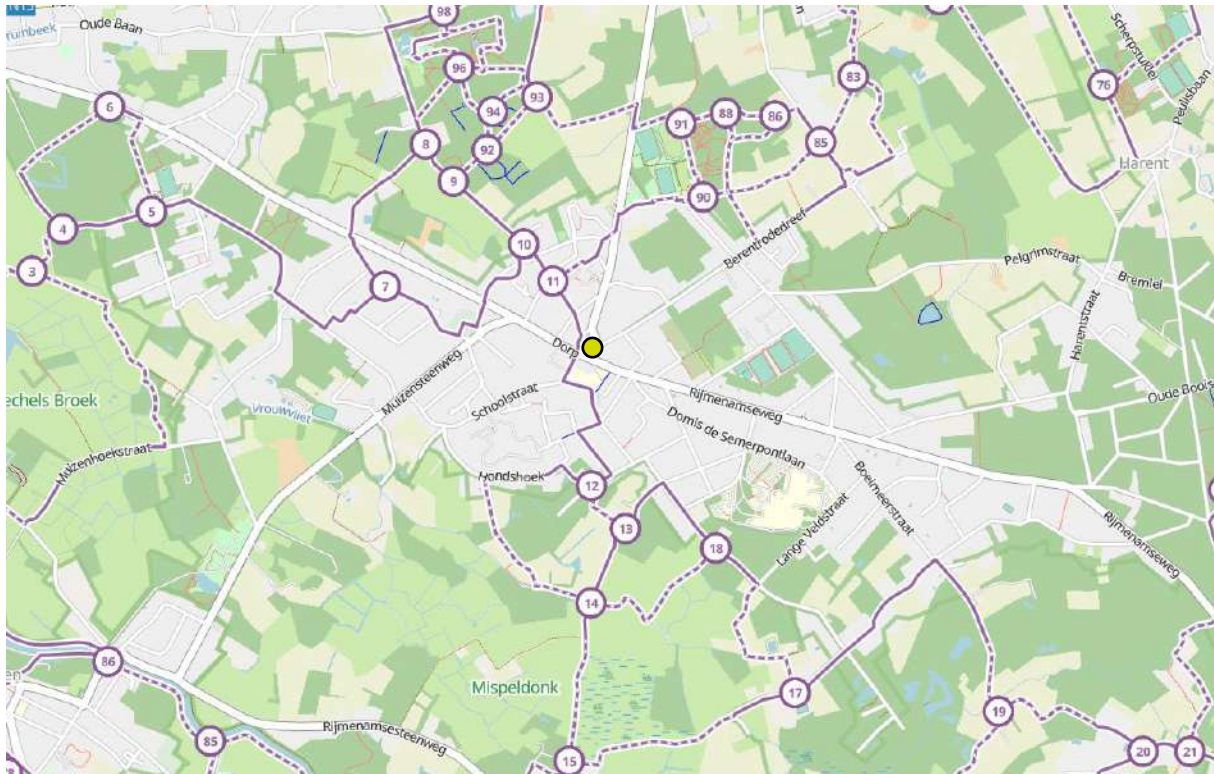

Fig. 37: Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden. Wandelknooppuntenkaart, 2025.

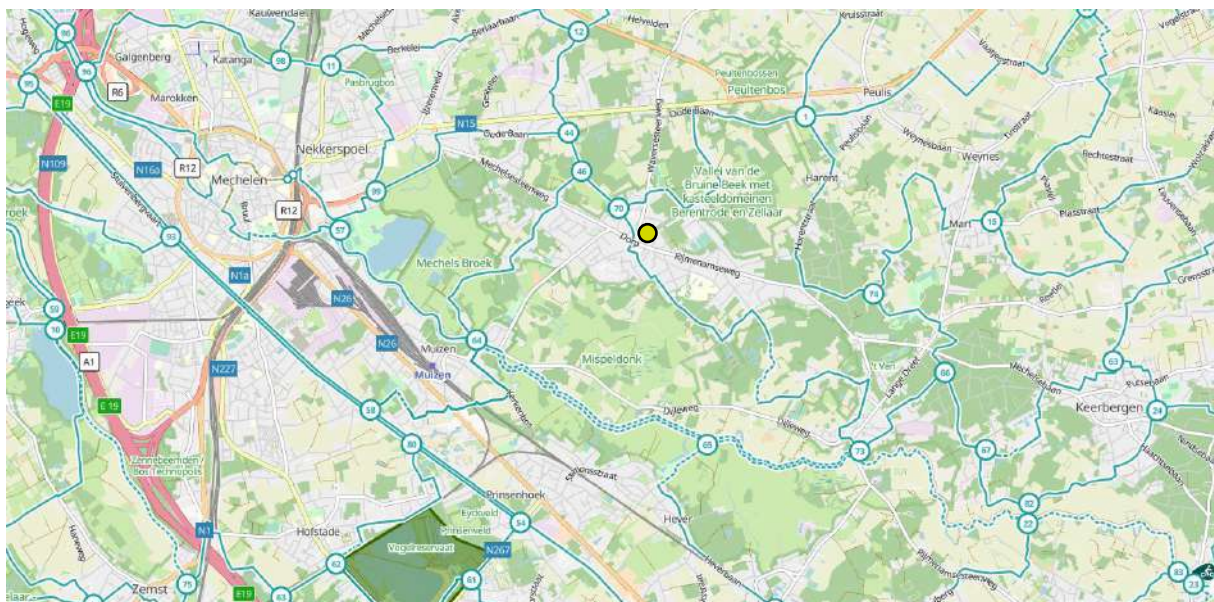
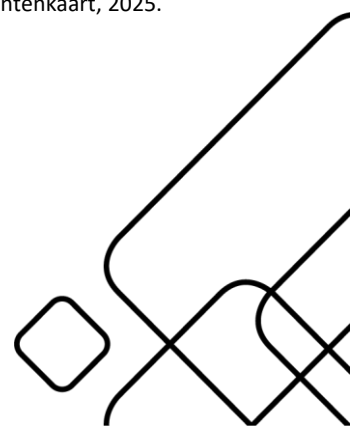

Fig. 38: Onze-Lieve-Vrouwkerk Bonheiden. Fietsknooppuntenkaart, 2025.

Op 26 augustus 2020 keurde de gemeenteraad het Masterplan Bonheiden Centrum, opgemaakt door Omgeving landscape architecture urbanism, goed. Dit masterplan vormt een leidraad voor de inrichting van een kwalitatieve publieke ruimte langs de centrale as Mechelsesteenweg-Dorp-Rijmenamseweg waaraan ook de Onze-Lieve-Vrouwkerk gelegen is. Dit toekomstbeeld zal hoogstwaarschijnlijk stapsgewijs gerealiseerd worden.

Wat betreft het 'deelgebied 3 kerkplein' stelt het masterplan voor om het kerkplein om te vormen naar een kwalitatieve (groen) verblijfsruimte. Voor de herinrichting stellen zij voor dit in twee fases uit te voeren waarbij stapsgewijs de parkeerplaatsen verminderen en de kwalitatieve verblijfsruimte toeneemt.

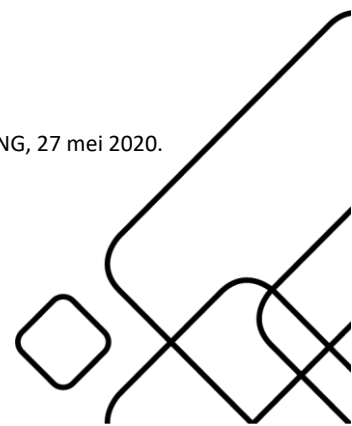

Fase 1: ten zuiden wordt het aantal parkeerplaatsen terug gebracht naar 14. Ten noorden blijft het huidige aantal plaatsen gehandhaafd. De fiets- en voetgangersdoorsteek, ten westen van Onze-Lieve-Vrouwkerk, wordt een autovrije zone.

Fase 2: het aantal parkeerplaatsen wordt terug gebracht naar 26 plaatsen. Ten zuiden van Onze-Lieve-Vrouwkerk ontstaat een groene autovrije verblijfsruimte.

Fig. 39: Uittreksel Masterplan Bonheiden-centrum. OMGEVING, 27 mei 2020.

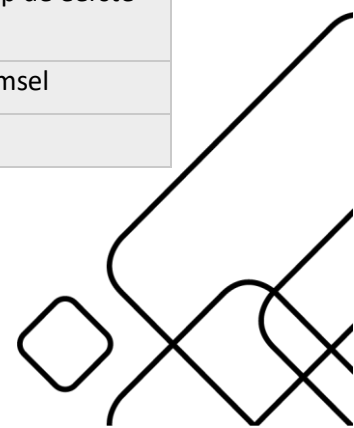
5. Beschrijving actueel gebruik en actuele functie

De Onze-Lieve-Vrouwkerk wordt vandaag de dag nog steeds actief gebruikt door de christelijke gemeenschap. Wekelijks vinden er drie eucharistievieringen plaats: op zaterdagavond om 18.00 uur en op zondagvoormiddag om 7.30 uur en 11.30 uur. Daarnaast worden er ook speciale vieringen georganiseerd op feestdagen, evenals doopsels, vormsels en huwelijksceremonies.

Naast haar religieuze functie speelt de kerk ook een belangrijke rol als stilteplek. De kerk is dagelijks toegankelijk van 's morgens tot 's avonds. Verschillende passanten maken gebruik van deze gelegenheid. Daarnaast vervult de kerk een rol in het culturele leven van de gemeenschap. Het gemengde Onze-Lieve-Vrouwkoor komt hier wekelijks samen om te repeteren, waardoor de kerk ook een plaats van muzikale beleving is. Daarnaast wordt het kerkplein ook nog actief gebruikt als centrale plaats voor de gemeenschap met de wekelijkse markt, die hier elke woensdagnamiddag van 14.00 tot 18.00 uur plaatsvindt.

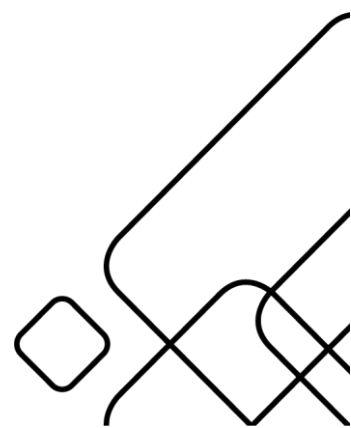
Tijdstip	Aantal kerkgangers
Zondagsviering (Allerheiligen-Pinksteren)	130 à 170 aanwezig tijdens de twee vieringen
Zondagsviering (Pinksteren-Allerheiligen)	110 à 130 aanwezig tijdens de twee vieringen

Tijdstip	Kerkelijke activiteiten
Zondag	Weekendviering
/	Kerkelijke uitvaart In 2024: 55 uitvaarten voor Sint-Ludwina en Onze-Lieve-Vrouw samen
/	Doopvieringen In 2024: 28 doopsels voor Sint-Ludwina en Onze-Lieve-Vrouw samen
/	Catechese en eerste communie In 2024: 63 voor Sint-Ludwina en Onze-Lieve-Vrouw samen
/	Vormsels In 2024: 64 voor Sint-Ludwina en Onze-Lieve-Vrouw samen
/	Kerkelijke huwelijken In 2024: 0 voor Sint-Ludwina en Onze-Lieve-Vrouw samen
/	Catechesesamenkomsten voor kinderen die zich voorbereiden op de eerste communie en het vormsel
/	Bijeenkomst voor ouders van kinderen eerste communie en vormsel
/	Bijbelavond (afwisselend in Bonheiden, Rijmenam en Harent)

3x/week in weekkapel	Misviering en gezamenlijk gebed
Maandagavond (20u-22u)	Repetitie Onze-Lieve-Vrouw koor

Tijdstip	Niet-kerkelijke activiteiten
/	Optredens georganiseerd door GC 't Blikveld
/	Orgelconcerten
/	Optredens Onze-Lieve-Vrouw koor
Pasen	Klokkenwerpen door RAAK (KWB)
/	Poëzieavonden georganiseerd door Davidsfonds en door Dichters 2820
/	Storytelling (rondleidingen vanuit cultuur-historisch en religieus perspectief)
2025 tussen Pasen en Pinksteren	IkV Heilige jaar is de kerk een halteplaats op de fietspelgrimstocht tussen Mechelen en Leuven
Doorlopend	Repetitie organisten (interesse van Mechels conservatorium voor de toekomst)

6. Architecturale mogelijkheden

Kerken vormen in Vlaamse dorpen een belangrijke ruimtelijk ankerpunt voor de buurt, haar wijk en de gemeente. Naast het ruimtelijk aspect geven zij ook vorm aan onze cultuur en geschiedenis.

Sinds enkele decennia neemt echter het gebruik van de kerken voor erediensten af, waardoor er vraag is naar nieuwe bestemmingen. Tussen 2016 en 2021 werden in opdracht van Projectbureau Herbestemming Kerken 141 haalbaarheidsstudies uitgevoerd door 6 verschillende onderzoeksteams. De voorstellen werden gebundeld in het boek *Herscheppen* (*) uitgegeven door Team Vlaams Bouwmeester in 2023. Of het nu gaat om valorisatie, neven- of herbestemming, de verschillende voorgestelde profielen helpen om toekomstgericht na te denken over het gebruik van de kerk voor de inwoners van het dorp en de gemeente.

Reeds vandaag wordt de Onze-Lieve-Vrouwekerk gebruikt voor een aantal activiteiten buiten de liturgische momenten. De kerk gelegen langs wandel- en knooppunten is een ideale stopplaats om even tot rust en/of bezinning te komen. De activatie van de kerk als cultuur-historisch knooppunt zal het dorp en zijn lokale handelaars bijkomend kunnen versterken.

De grootte van de kerk laat een flexibele opdeling van ruimtes door de inzetbaarheid van losse structuren zeker toe. Door middel van gordijnstructuren creëert men een vrijheid in het opdelen van kleine en grotere ruimtes en die een polyvalent gebruik in functie van eventuele toekomstige noden van de gemeenschap verder kan stimuleren. De kerk beschikt vandaag reeds over twee volwaardige toegangen waardoor een simultaan gebruik mogelijk is. Het slim activeren en verdelen van de ruimte kan zorgen voor een efficiënt gebruik en beperking van beheerskosten op lange termijn.

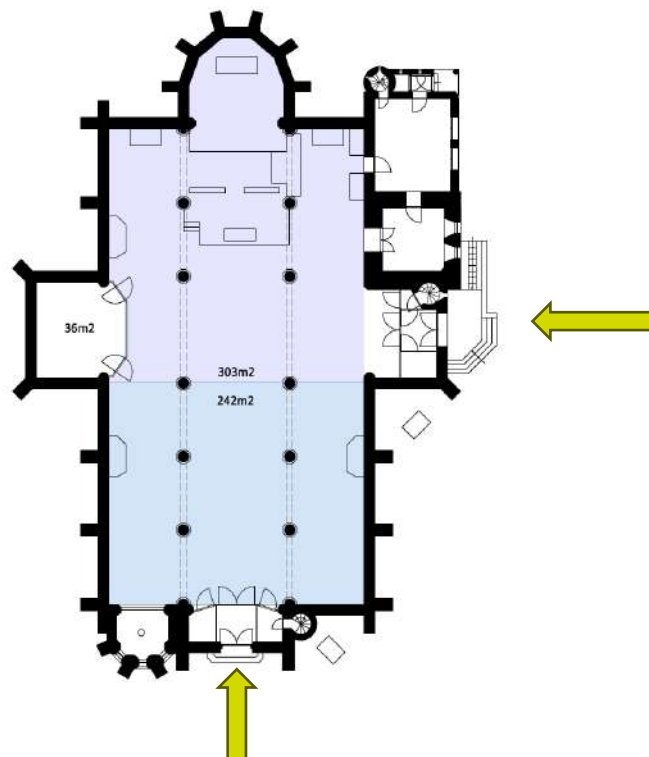
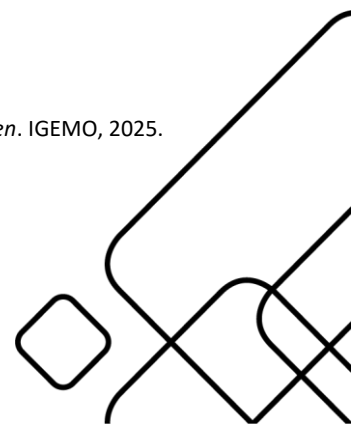

Fig. 40: Architecturale mogelijkheden Onze-Lieve-Vrouwekerk Bonheiden. IGEMO, 2025.

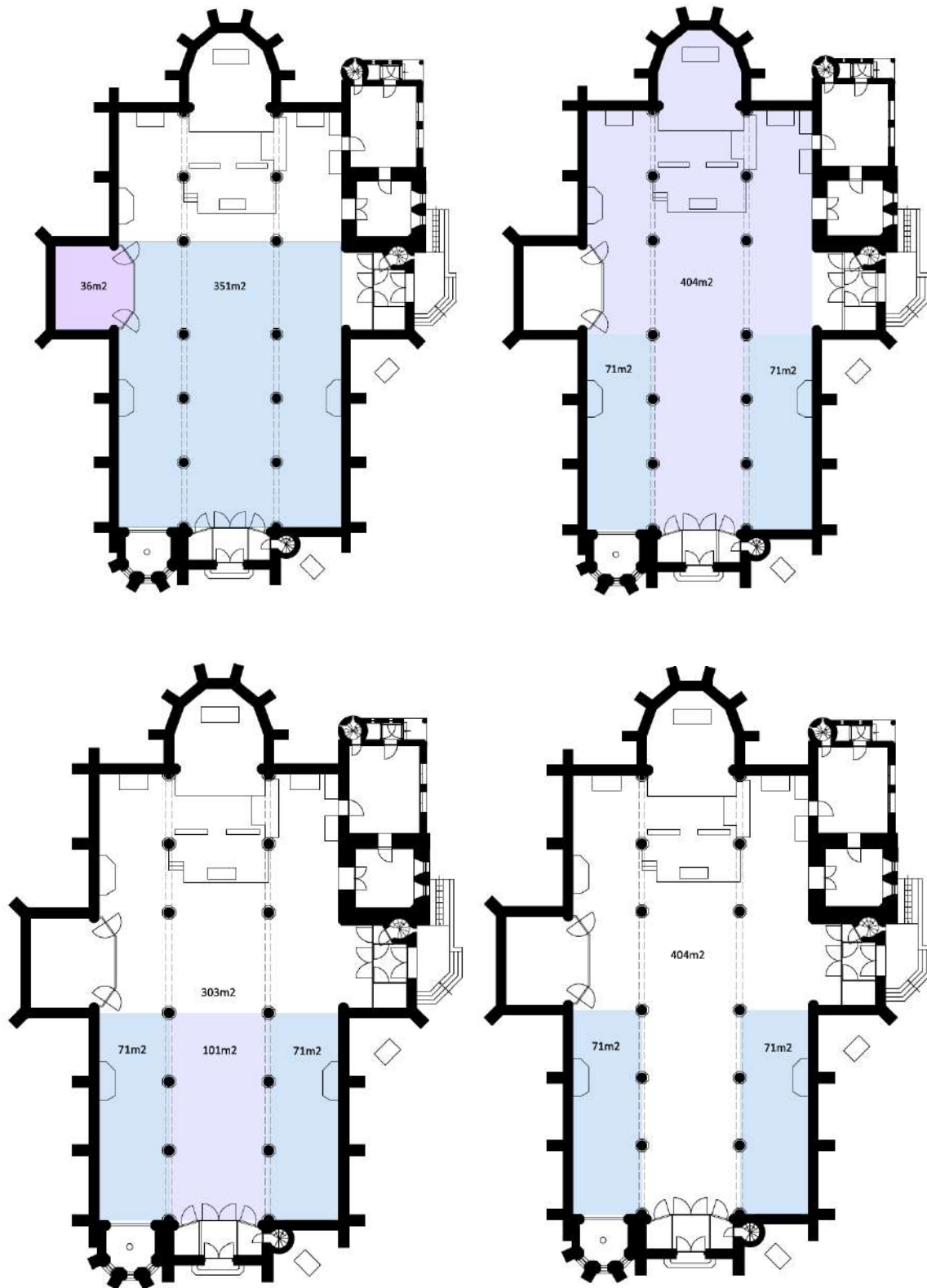
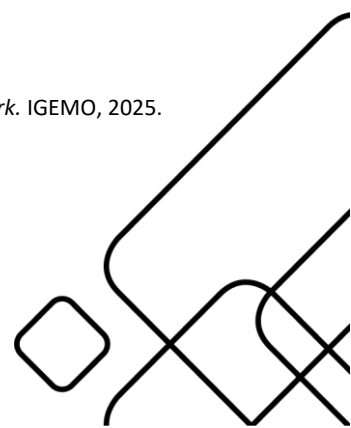

Fig. 41: Architecturale mogelijkheden tot opdeling Onze-Lieve-Vrouwekerk. IGEMO, 2025.

Sint-Martinuskerk, Rijmenam

1. Identificatie

<i>Naam</i>	Sint-Martinuskerk
<i>Provincie</i>	Antwerpen
<i>Gemeente</i>	Rijmenam
<i>Adres</i>	Sint-Maartensberg 1, 2820 Bonheiden (Rijmenam)
<i>Kadastraal nummer</i>	12031D0446/00A000 (Kerkgebouw) 12031D0446/02A000 (Omliggend kerkhof)

Kerkelijk bestuur

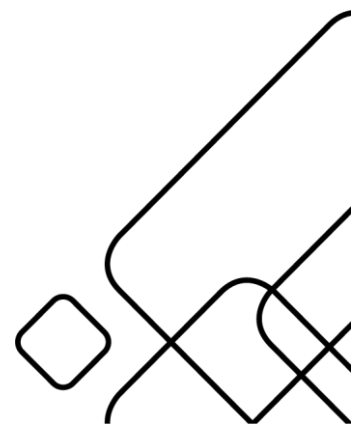
<i>Bisdom</i>	Aartsbisdom Mechelen- Brussel
<i>Dekenaat/regio</i>	Pastorale regio Mechelen
<i>Parochie</i>	Parochie Sint-Martinus, Rijmenam

Eigendom

<i>Eigenaar</i>	Gemeente Bonheiden
-----------------	--------------------

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Erfgoedstatuut

<i>Vastgesteld bouwkundig erfgoed</i>	“Parochiekerk Sint-Martinus” sinds 29/03/2019 (vaststellingsbesluit 14618, https://id.erfgoed.net/besluiten/14618)
<i>Beschermd monument</i>	“Parochiekerk Sint-Martinus zonder toren” sinds 19/02/1951 (vaststellingsbesluit 285, https://id.erfgoed.net/besluiten/285) “Parochiekerk Sint-Martinus: toren” sinds 22/10/1975 (vaststellingsbesluit 898, https://id.erfgoed.net/besluiten/898)
<i>Beschermd cultuurhistorisch landschap</i>	“Parochiekerk Sint-Martinus: kerkhof” sinds 22/10/1975 (vaststellingsbesluit 898, https://id.erfgoed.net/besluiten/898)

Ruimtelijk kader

<i>Gemeentelijk RUP</i>	RUP Rijmenam-centrum - aangeduid als ‘beschermd monument’, gelegen in een ‘gebied voor openbaar nut en gemeenschapsvoorzieningen’.
<i>Gewestplan</i>	woongebied

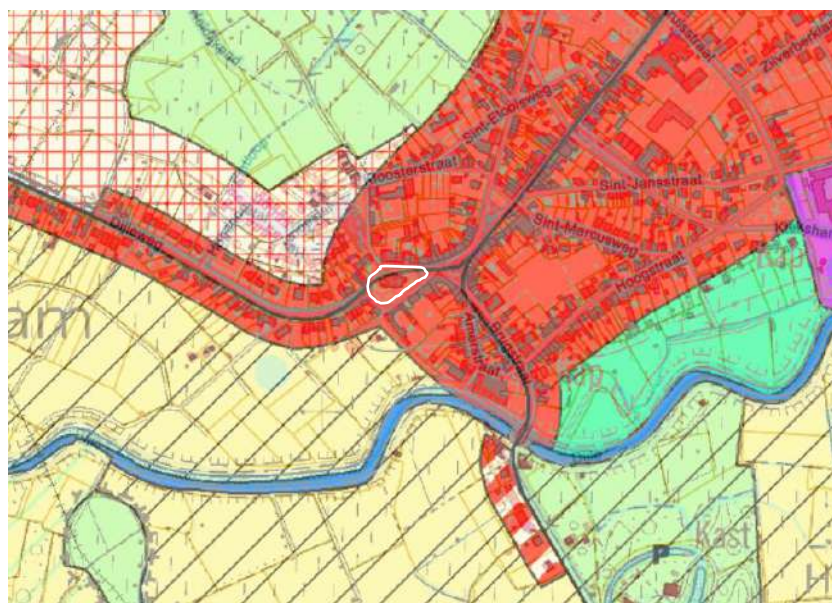
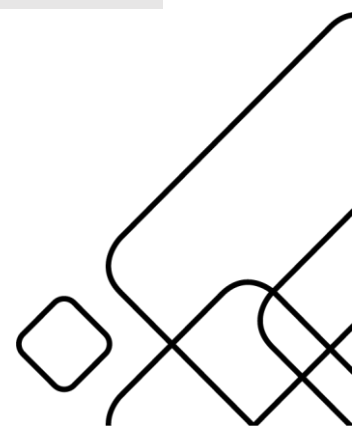

Fig. 42: Gewestplan met aanduiding Sint-Martinuskerk te Rijmenam. IGEMO, 2025.

Architectuur

Stijl	Gotiek
Kerktype	Pseudo-basiliek
Torentype	Vierkante westtoren

2. Cultuurhistorische waarde

Historiek⁶

In het historische dorpscentrum van Rijmenam, ten zuidwesten van het driehoekige dorpsplein, bevindt zich de Sint-Martinuskerk. Het kerkgebouw wordt omringd door het oude kerkhof. De vroegste (bouw)geschiedenis van de kerk is tot op heden onduidelijk, al kan er vanaf de hoge middeleeuwen met relatieve zekerheid gesproken worden over een religieuze cultusplaats op Sint-Maartensberg. De oudst gekende archeologische bouwsporen zijn namelijk rond het jaar 1000 te situeren en het bestaan van een 'kapel' in Rijmenam wordt in 1120 voor het eerst ook schriftelijk bevestigd. Het gaat hier naar alle waarschijnlijkheid om de romaanse voorganger van het huidige kerkgebouw. Het huidige gebouw vindt volgens historische en archeologische studies haar oorsprong in de loop van de 14de eeuw. Het romaanse bouwwerk werd, op het koor na, volledig afgebroken en vervangen door een nieuwe, gotische kerk.

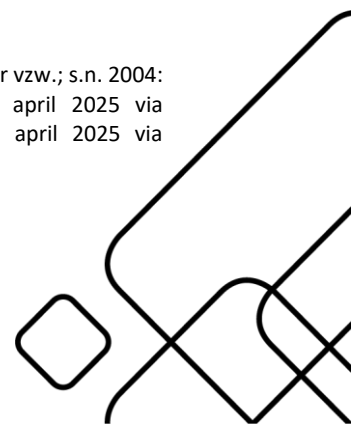
Doorheen de daaropvolgende eeuwen onderging deze kerk nog een groot aantal aanpassingen alvorens haar huidige uitzicht te bekomen; van uitbreidingen, over herstellingen en reconstructies na het oplopen van schade tot grootschalige restauraties. Zo werden mogelijk al in de 15de eeuw het koor en de zuidbeuk verder uitgebreid. Ook de godsdiensttroebelen en de daaruit voortkomende Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) lieten hun sporen na. Tijdens de slag bij Rijmenam op 1 augustus 1578 werd het hele dorp zwaar getroffen. Ook het kerkgebouw werd niet ontzien, al is de exacte schade niet gekend. Tijdens de herstellingswerken, die pas begin 17de eeuw plaatsvonden, bereikte de toren vermoedelijk zijn huidige hoogte door toevoeging van een zesde geleding en een nieuwe spits.

In de loop van de 18de en 19de eeuw volgde een nieuwe reeks van grootschalige uitbreidingen. Zo werden in de periode 1766-1785 de zijbeuken licht verhoogd, de hoofd- en zijbeuken onder één dak gebracht en een doopkapel toegevoegd. In 1818 werd vervolgens een nieuwe sacristie gebouwd en in 1834 werd tenslotte de noordbeuk uitgebreid naar het voorbeeld van de zuidbeuk. Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog betekende wederom een periode van tegenspoed, waarbij ook de kerk niet gespaard bleef van het krijgsgeweld. Tijdens de gevechten in de regio aan het begin van de oorlog, werden de toren en de aanpalende doopkapel geraakt door een voltrefter van de Belgische artillerie. Beiden werden totaal vernietigd, terwijl de rest van het gebouw quasi ongeschonden bleef. Pas enkele jaren na de oorlog, in de periode 1927-1929, zou men overgaan tot de wederopbouw van de verwoeste delen, naar ontwerp van architect Gustaaf Careels. De toren werd, op enkele details na, volgens het oorspronkelijke uitzicht gereconstrueerd. Ook de doopkapel werd vernieuwd, al koos men hier voor een polygonaal in plaats van het origineel vierkant grondplan.

De wederopbouw na de Eerste Wereldoorlog betekende een eindpunt na eeuwen van uitbreidingen en reconstructies. Het kerkgebouw bereikte haar huidige uitzicht. In de decennia na de wederopbouw vonden er dan ook geen noemenswaardige ingrepen meer plaats. Pas in 1993 brak een nieuwe periode aan met de start van grootschalige restauratiewerken. Zowel de buitenzijde als het interieur werden grondig onder handen genomen, onder leiding van architect Leo Ghys. De installatie van een vloerverwarming in 2004 gaf aanleiding tot een uitgebreid archeologisch onderzoek, waaraan een heel aantal inzichten over de bouwgeschiedenis van de kerk ontleend zijn. De wijdding van het nieuwe

---

⁶ Vangeel, L. (2012). De Sint-Martinusparochie van Rijmenam. 1350 jaar geschiedenis. Heemkring 't Hoefyser vzw.; s.n. 2004: Eindrapport project 04 - Rijmenam - St.-Martinuskerk 2004/ZN; 'Rijmenam', geraadpleegd op 15 april 2025 via <https://id.erfgoed.net/themas/13644>; 'Parochiekerk Sint-Martinus met kerkhof', geraadpleegd op 15 april 2025 via <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/86015>;

altaar op zondag 4 september 2005 kan beschouwd worden als symbolisch eindpunt van deze grote restauratiewerken.

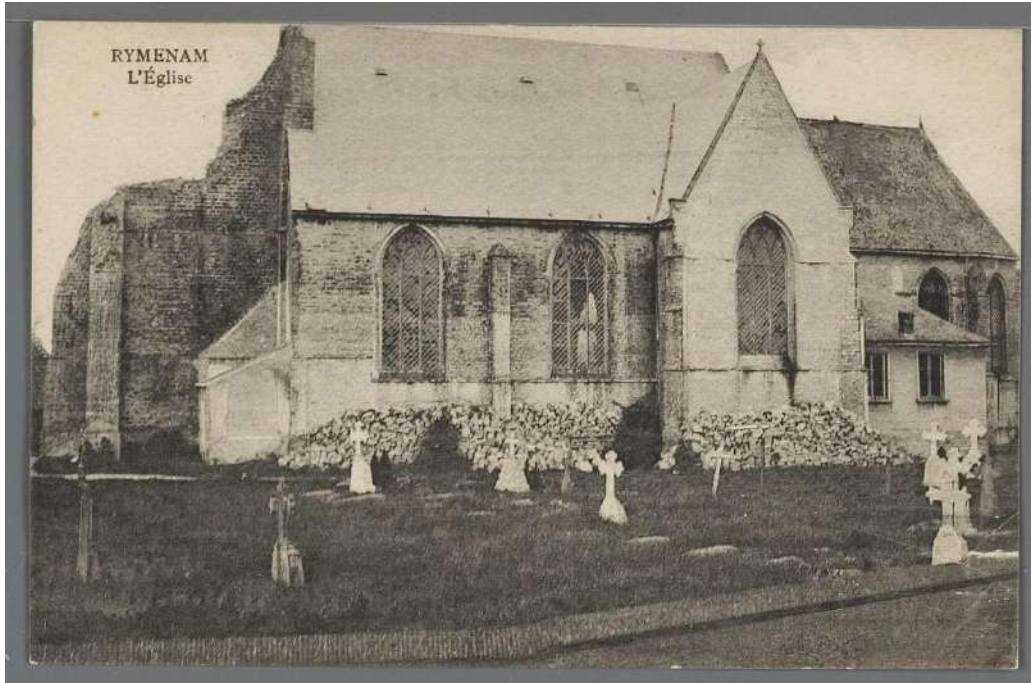
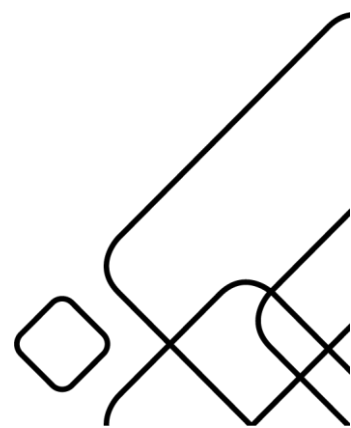

Fig. 43: *De vernielde Sint-Martinuskerk met kerkhof, 1914.* Regionale Beeldbank, GBO002000004.

3. Gebouw in zijn huidige toestand

3.1 Algemene beschrijving gebouw

Exterieur

De plattegrond van de kerk omvat een driebeukig schip met twee traveeën en een uitspringende weststoren. Het transept is beperkt van omvang en eindigt in een vlakke sluiting, terwijl het lagere koor bestaat uit twee rechte traveeën met een driezijdige sluiting. Aan de westgevel van de zuidelijke zijbeuk bevindt zich een polygonale doopkapel, en in het zuidelijke oksel van transept en koor staat de sacristie, gebouwd in 1818. Behalve de sacristie is de kerk volledig opgetrokken uit Balegemse zandsteen en voorzien van leien zadeldaken.

De imposante, vierkante weststoren heeft een gesloten karakter en telt zes ongelijke geledingen, bekroond met een leien torenhelm en een opengewerkte lantaarn. De toren wordt versterkt door zware, overhoekse steunberen en bevat spitsbogige galmgaten, evenals een polygonaal traptorentje aan de noordzijde. De westgevel wordt gekenmerkt door een eenvoudige korfboogdeur in een spitsboogomlijsting, met een boogveld voorzien van drielobbig maaswerk en een bekronende oculus.

De kerk heeft een overwegend homogeen en sober uiterlijk. De traveeën worden afgebakend door versneden steunberen, waartussen spitsboogvensters zijn geplaatst, deels onder een doorgetrokken driuiplijst. De sacristie uit 1818 (aangegeven door een gevelsteen) is gecementeerd en bevat een rechthoekige deuropomlijsting. De toegang wordt gevormd door een deurtje in een geprofileerde, vermoedelijk gerecupereerde en aangepaste spiegelboogomlijsting van arduin, met een rocaille sluitsteen.

Fig. 44 en 45: *Sint-Martinuskerk Rijmenam* exterieur. IGEMO, 2025.

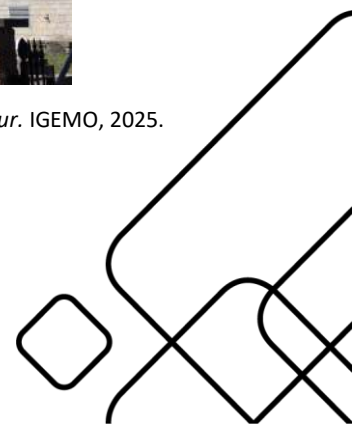

Fig. 46 en 47: *Sint-Martinuskerk Rijmenam* exterieur. IGEMO, 2025.

Fig. 48: *Sint-Martinuskerk Rijmenam* exterieur. IGEMO, 2025.

Fig. 49 en 50: *Sint-Martinuskerk Rijmenam* exterieur. IGEMO, 2025.

Fig. 51: *Sint-Martinuskerk Rijmenam* exterieur. IGEMO, 2025.

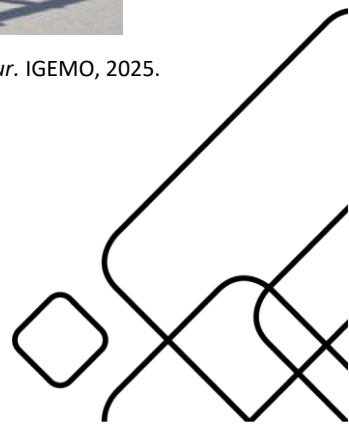

Fig. 52: Sint-Martinuskerk Rijmenam exterieur. IGEMO, 2025.

Fig. 53: Sint-Martinuskerk Rijmenam kerkhof. IGEMO, 2025.

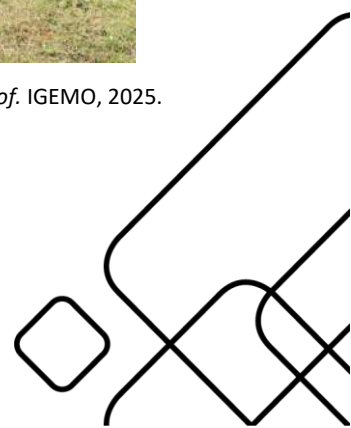

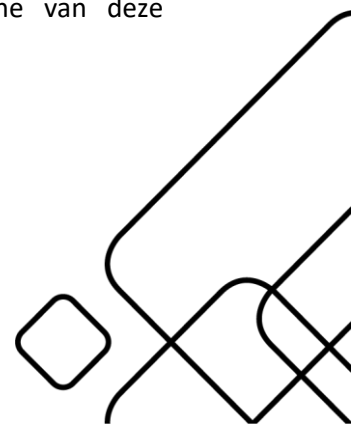

Fig. 54: Sint-Martinuskerk Rijmenam kerkhof. IGEMO, 2025.

Interieur

De vele aanpassingen die het kerkgebouw doorheen de eeuwen onderging, hebben uiteraard ook hun stempel gedrukt op het interieur en de inrichting van de kerk. Doorheen het kerkgebouw zijn dan ook sporen van de opeenvolgende bouwperiodes terug te vinden. Het huidige uitzicht wordt echter grotendeels bepaald door de werken die in de loop van de 18de en 19de eeuw plaatsvonden. De drie beuken van het schip worden van elkaar gescheiden door ronde zuilen in Balegemse kalkzandsteen en een spitsboogarcade. Diezelfde kalkzandsteen kan bovendien onbeschilderd teruggevonden worden op alle structurele elementen. De overige wanden en gewelven zijn afgewerkt in cementering en geschilderd in een gebroken witte kleur. De middenbeuk, het transept en het koor hebben een tongewelf en gordelbogen, de zijbeuken worden overkluisd door een kruisgewelf.

Het rijke verleden van de kerk valt ook af te leiden uit de waardevolle kunstvoorwerpen die nog in de kerk aanwezig zijn, daterend uit de verschillende periodes van het gebouw. Qua meubilair zijn de blikvangers onder meer het doopvont van arduin uit de 15de eeuw, de uit 1558 gedateerde preekstoel met renaissance ornamenten, eiken biechtstoelen uit de 17de eeuw en het orgel van de hand van de Brusselse orgelbouwer J. Smets uit 1777. Daarnaast bezit het gebouw ook een aantal waardevolle schilderijen. Het meest in het oog springen de muurschilderingen in de noordelijke zijbeuk, vermoedelijk daterend uit de 14de eeuw en bijgevolg ongeveer even oud als het kerkgebouw zelf. Tot slot zijn er ook verschillende uiterst waardevolle beeldhouwwerken terug te vinden in de kerk. Zo dateren vijf gepolychromeerde houten beelden uit de 16de eeuw. Verscheidene van deze

meubelstukken, schilderijen en beeldhouwwerken zijn omwille van hun cultuurhistorische waarde als cultuurgoederen opgenomen in het beschermingsbesluit van de Sint-Martinuskerk.⁷

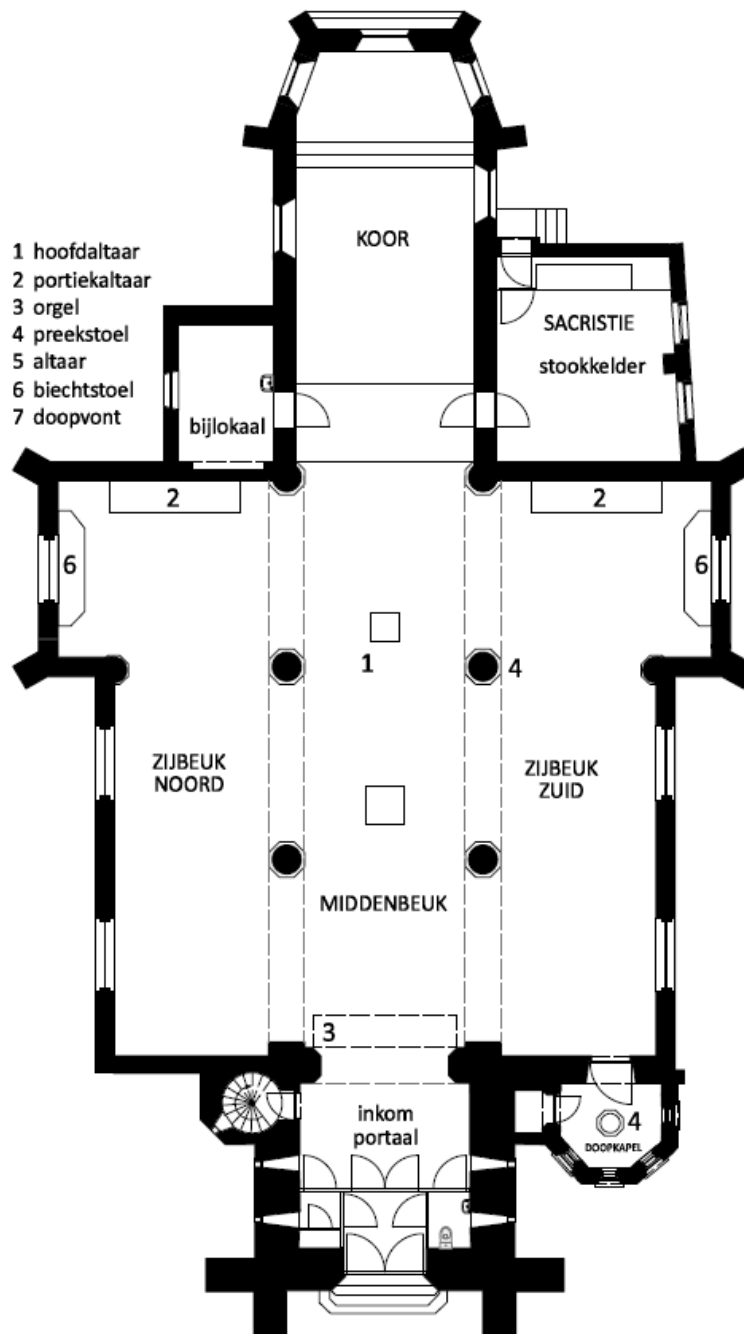

Fig. 55: Sint-Martinuskerk Rijenam grondplan. IGEMO, 2025.

⁷ Arter Architects, 'Sint-Martinuskerk beheersplan', 2020; 'Parochiekerk Sint-Martinus met kerkhof', geraadpleegd op 23 april 2025 via <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/86015>.

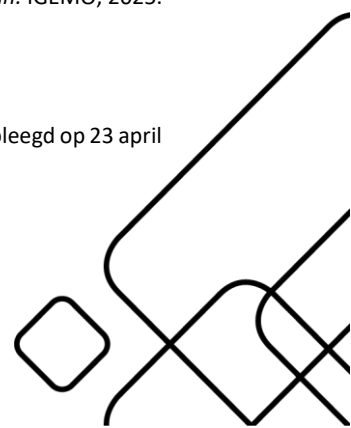

Fig. 56: *Sint-Martinuskerk Rijmenam* interieur. IGEMO, 2025.

Fig. 57: *Sint-Martinuskerk Rijmenam* interieur. IGEMO, 2025.

Fig. 58: *Sint-Martinuskerk Rijmenam interieur*. IGEMO, 2025.

Fig. 59: *Sint-Martinuskerk Rijmenam interieur*. IGEMO, 2025.

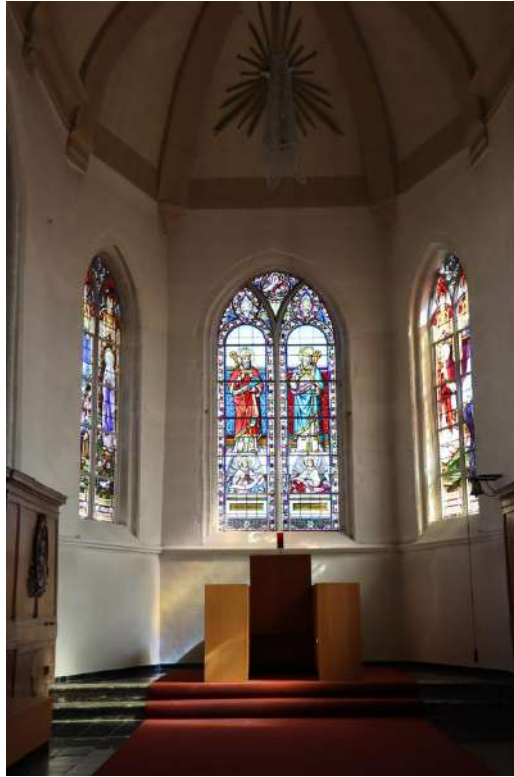

Fig. 60 en 61: *Sint-Martinuskerk Rijmenam* interieur. IGEMO, 2025.

Fig. 62: *Sint-Martinuskerk Rijmenam* interieur. IGEMO, 2025.

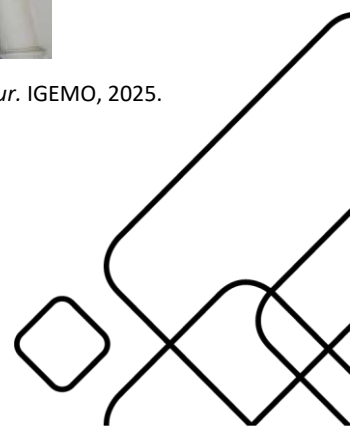

Fig. 63: *Sint-Martinuskerk Rijmenam* interieur. IGEMO, 2025.

Fig. 64: *Sint-Martinuskerk Rijmenam* interieur. IGEMO, 2025.

3.2 Architecturale toestand

Type gebouw	pseudo-basiliek
Aantal en soort bijruimtes	technische ruimte en sacristie
Oppervlakte	Bruto vloeroppervlakte +/-587 m ²
Vrije hoogte	Gemeten in de zijbeuk = 838 cm
Aantal zitplaatsen	143 zitplaatsen uitbreidbaar met 96 klapstoelen = 239 zitplaatsen

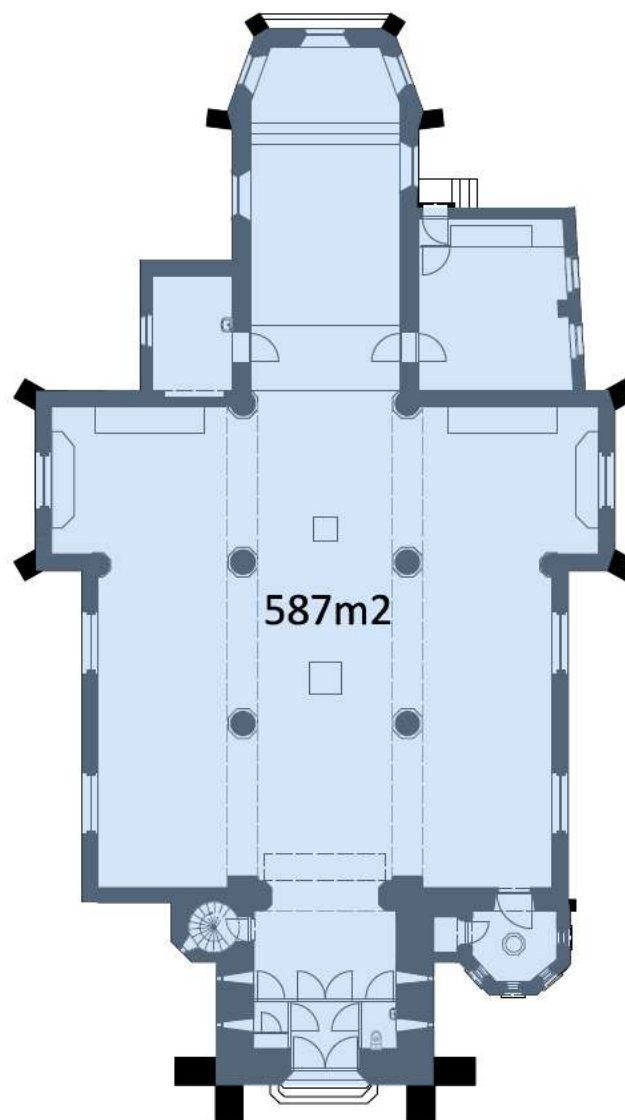
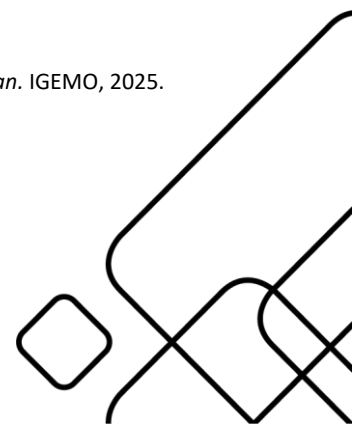

Fig. 65: Sint-Martinuskerk Rijmenam grondplan. IGEMO, 2025.

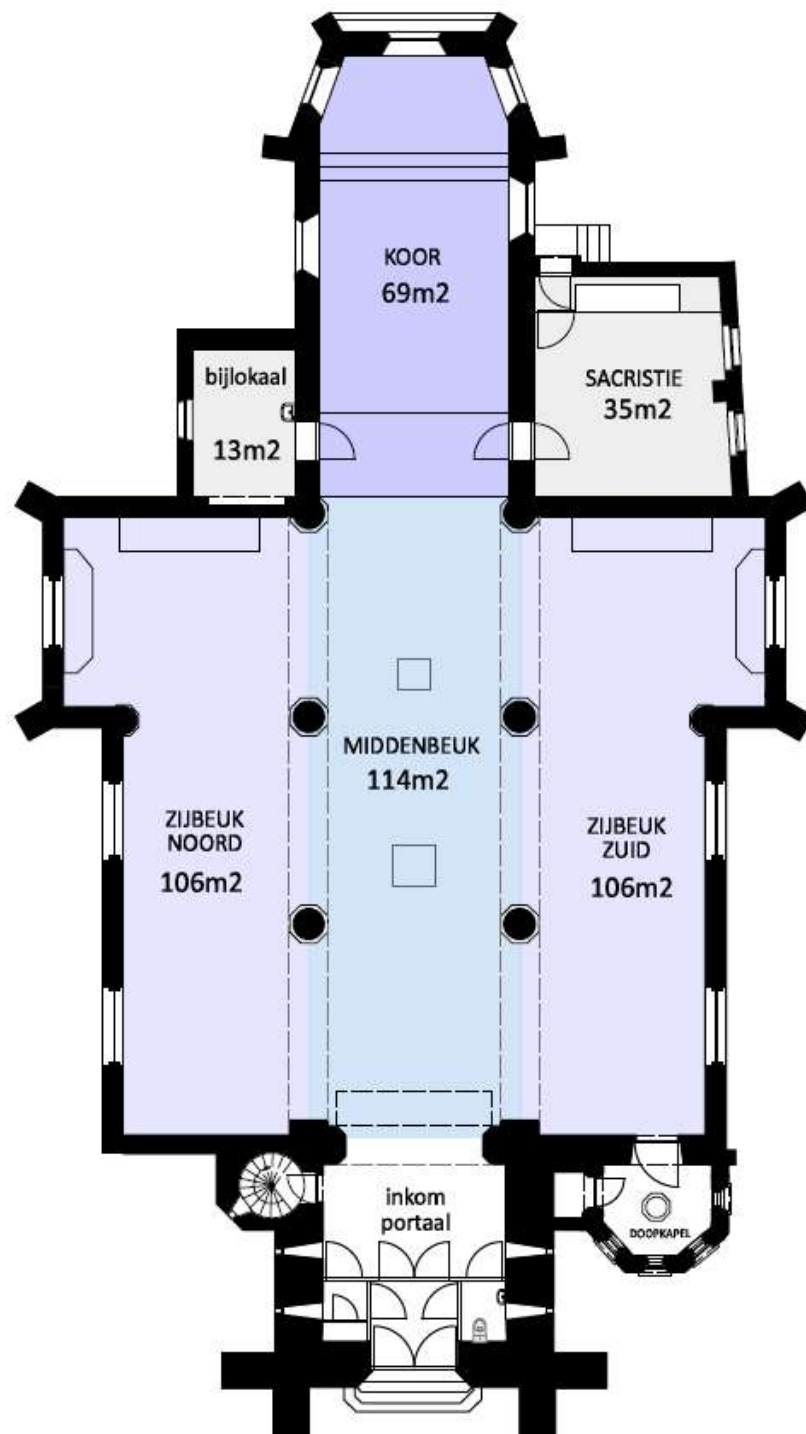
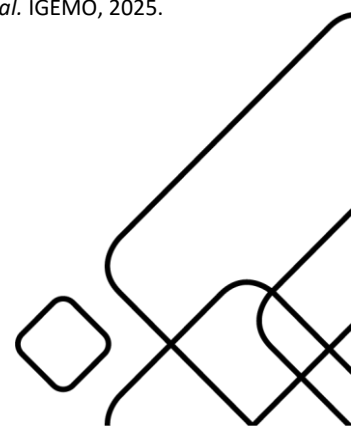

Fig. 66: *Sint-Martinuskerk Rijmenam netto vloer oppervlakte per lokaal.* IGEMO, 2025.

Voorzieningen

Sanitair	Toilet met handwasser Spoelbak met warmwaterboiler
Verwarming	Vloerverwarming – systeem op aardgas. Installatie bevindt zich in de kelder en is toegankelijk via een kelderluik. Noodknop voor afsluiten gastoevoer is voorzien. Verwarming valt geregeld uit. Beheersysteem is via Nederland. Moeilijk om zelf te beheren – KF is hier niet tevreden over en zoekt een alternatieve oplossing
Verlichting	Pendelarmaturen
Keukenvoorzieningen	Niet aanwezig
Audiosysteem	Aanwezig – werkt naar behoren
Beeldscherm(en)	Niet aanwezig
Rolstoeltoegankelijkheid	Om toegang te krijgen tot de kerk als iemand met een fysieke beperking moet men eerst langs de achterzijde van de kerk ter hoogte van het koor het kerkhof betreden om dan langs de voorzijde de rolstoeltoegankelijke toegang te nemen. Enkel het koor is verhoogd met 5 treden wat maakt dat het koor niet rolstoeltoegankelijk is.
Diefstal- en brandbeveiliging	Er is een camerabewakingsysteem aanwezig. Geen brandbeveiliging aanwezig. Te evalueren gezien er geregeld concerten georganiseerd worden.
Bliksembeveiliging	Aanwezig – beheer Heleblitz Damme
Gsm-operatoren	Niet aanwezig

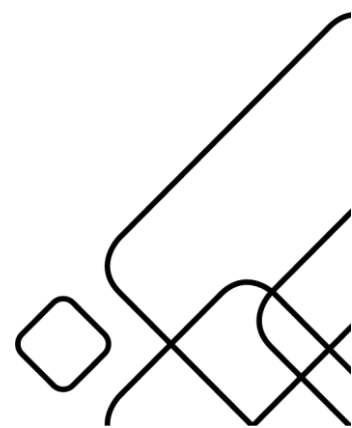

Fig. 67 en 68: Sint-Martinuskerk Rijmenam sanitair. IGEMO, 2025.

Fig. 69: Sint-Martinuskerk Rijmenam uitgietskaf met warmwaterboiler. IGEMO, 2025.

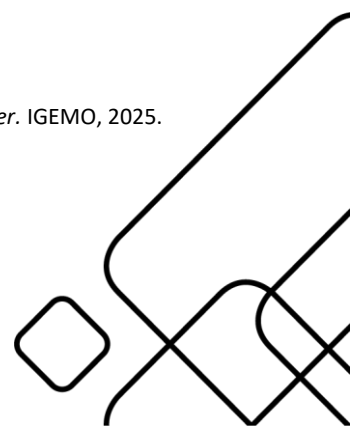
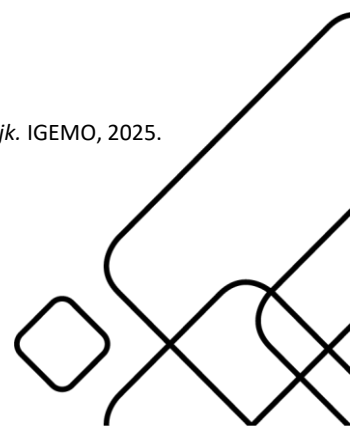

Fig. 70 en 71: Sint-Martinuskerk Rijmenam audiosysteem – noodknop gas. IGEMO, 2025.

Fig. 72: Sint-Martinuskerk Rijmenam rolstoeltoegankelijk. IGEMO, 2025.

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	Alle dakoppervlakken zijn zichtbaar vanaf de omgeving. Het leggen van zonnepanelen kan het uitzicht van de kerk aanpassen. De mogelijkheid tot zonnepanelen dient, gezien het beschermd statuut van de kerk, besproken te worden met de erfgoedconsulent van het Agentschap Onroerend Erfgoed.
Regenwateropvang	Niet mogelijk gezien het omliggende kerkhof.
Dakisolatie	N.v.t.
Groendak	Niet mogelijk
Warmtepomp	Niet mogelijk
Warmtenet	Niet aanwezig in omgeving
Windenergie	Niet mogelijk
Aquathermie	Niet mogelijk

Biodiversiteit

Vleermuizen	Niet aanwezig
Duiven	Problematiek op zolder
Torenvalk	Niet aanwezig
Zwaluw	Niet aanwezig
Uilen	Er is een uilenbak aanwezig. Deze staat vermeld in de digitale erfgoedwandeling.
Andere	N.v.t.

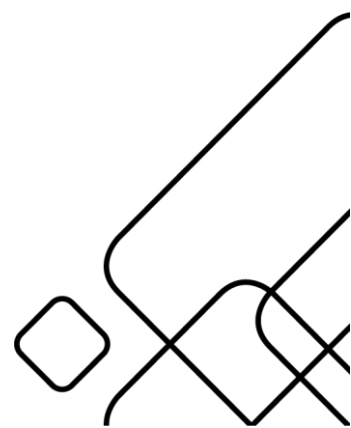

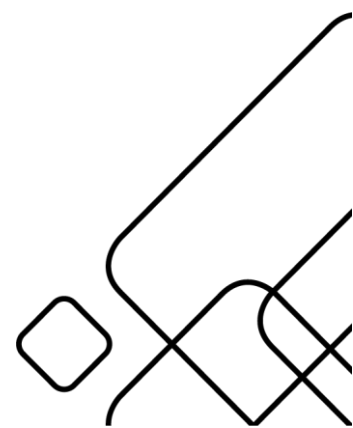

Fig. 73: QR-code erfgoedwandeling Sint-Martinuskerk Rijmenam. IGEMO, 2025.

3.3 Bouwfysische toestand

De bouwfysische toestand van de Sint-Martinuskerk wordt door het rapport van Monumentenwacht uit 2021 over het algemeen als redelijk bestempeld. Dit houdt in dat er geen drastische grootschalige restauratiecampagnes op dit moment noodzakelijk zijn indien er sprake is van periodiek onderhoud. Het rapport merkt enkele kleinere gebreken op zoals het plaatselijk missen van leien, enkele beschadigde of verstopte afvoeren en het verroesten van sommige glas-in-loodramen. De grootste bezorgdheid van Monumentenwacht was het verzakken van de keermuur rondom de kerk, die op heden voor stabilisatieproblemen zorgt op het kerkhof en mogelijks naar de toekomst toe ook voor de kerk problematisch kan zijn.

Jaar	Werken aan de parochiekerk
Jaren '70	Restauratie daken
1993-1995	Grondige totaalrestauratie
2005-2007	Herstellingen kerkhofmuur (structurele problemen hierbij niet opgelost)
2013-2014	Klokken hersteld, elektronische geluidsinstallatie vernieuwd, schilderen metalen onderdelen van de luidbruggen en luidwielen van de drie klokken
2023	Ingreep overhangen kruis op toren
Recent	Toegangspoort en sacristiedeur geschilderd

4. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

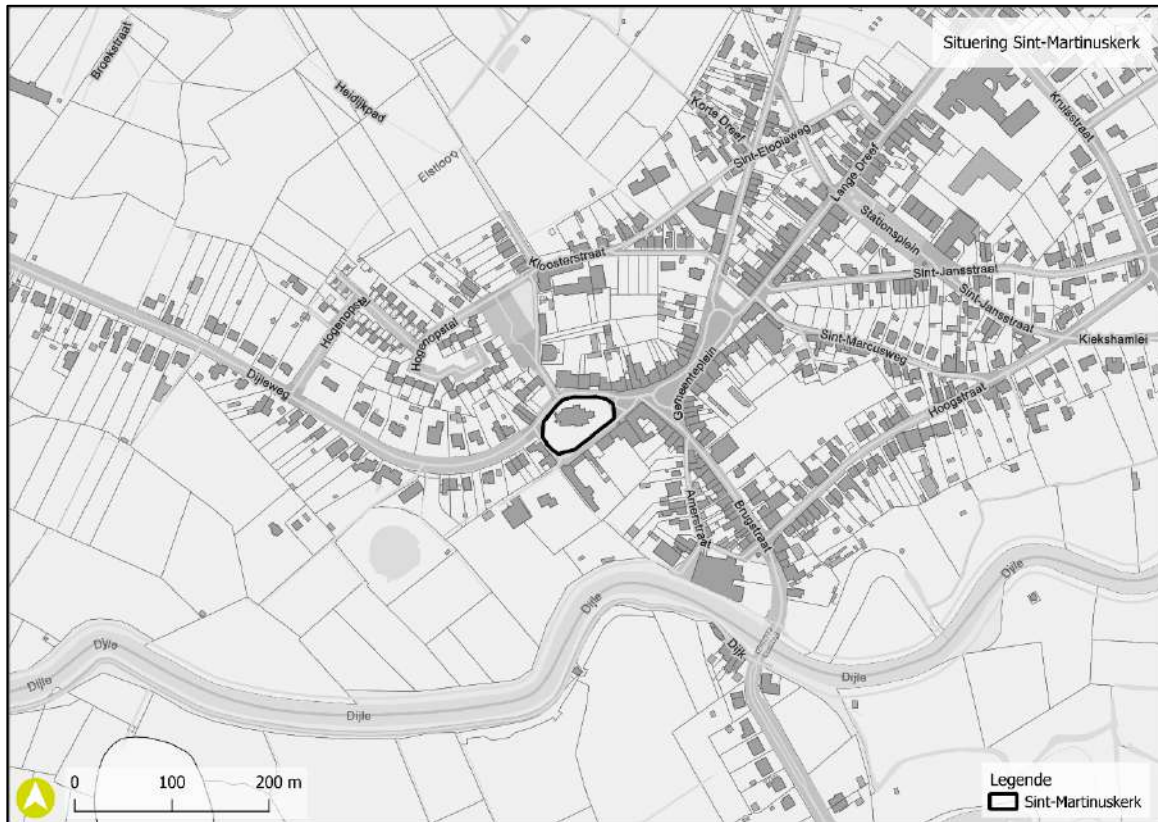

Fig. 74: Situering Sint-Martinuskerk in de dorpskern van Rijmenam. IGEMO, 2025.

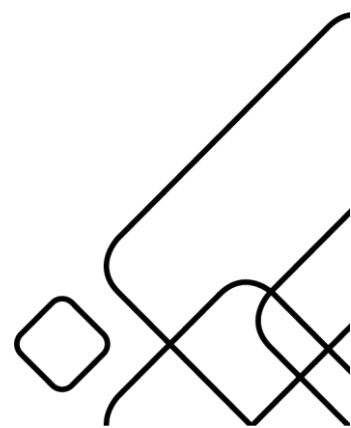

Fig. 75: Luchtfoto dorpskern Rijmenam, middenschalig, winteropnamen, kleur, 2022.

De Sint-Martinuskerk bevindt zich op het hoogste punt van het historische dorpscentrum van Rijmenam, ten zuidwesten van het centrale, driehoekige dorpsplein. Door het hoogteverschil tussen de kerk en de omliggende wegen heeft de kerk een uitgesproken, beeldbepalend karakter voor de omgeving. Rondom de kerk ligt nog steeds het oude kerkhof van Rijmenam. Hoewel er sinds 1973 niet meer begraven wordt, is het kerkhof intact gebleven en vormt het zo een soort tijdscapsule voor deze periode.

De driehoekige vorm van het dorpsplein en de ligging van de kerk wijzen op het ontstaan van Rijmenam als een typisch driesdorp. In 1985 werd het dorpsplein, samen met enkele markante gebouwen in de directe omgeving van de kerk, erkend als beschermd dorpsgezicht.⁸ Tot deze typerende gebouwen van het dorpsplein behoren het voormalige gemeentehuis van Rijmenam en de vroegere jongensschool met bijhorende onderwijzerswoning. Beide gebouwen werden in 1907 in neogotische stijl opgetrokken naar ontwerp van de provinciale bouwmeester Edward Careels, vader van Gustaaf Careels.⁹ Vandaag fungeren de gebouwen als gemeentelijk ontmoetingscentrum 'Sint-Maartensberg' en worden ze te huur aangeboden aan verenigingen en particulieren.¹⁰

⁸ 'Dorpsplein', geraadpleegd op 16 april 2025 via <https://inventaris.onroerendergoed.be/aanduidingsobjecten/4245>.

⁹ 'Gemeentehuis van Rijmenam', geraadpleegd op 16 april 2025 via <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/3092>; 'Jongensschool met onderwijzerswoning', geraadpleegd op 16 april 2025 via <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/3094>.

¹⁰ 'Sint-Maartensberg', geraadpleegd op 16 april 2025 via <https://www.blikveld.be/huursintmaartensberg>.

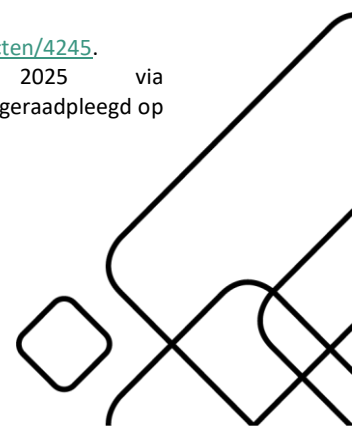

Fig. 76: Sint-Martinuskerk Rijmenam zicht op Sint-Maartensberg. IGEMO, 2025.

Aan de linkerkzijde van de voormalige onderwijzerswoning staat de classicistische pastorie van de Sint-Martinuskerk uit de 18de eeuw.¹¹ Deze werd recent, in opdracht van de gemeente Bonheiden, gerestaureerd. Het gelijkvloers wordt vandaag ter beschikking gesteld als vergaderruimte, terwijl het eerste verdiep voorbehouden blijft voor de parochiale werking.¹² Sinds 2021 is de tuin van de pastorie bovendien publiek toegankelijk tussen zonsopgang en zonsondergang.¹³

---

¹¹ 'Pastorie Sint-Martinusparochie', geraadpleegd op 16 april 2025 via <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/3096>.

¹² Verbeeck A., 2018. 'Restauratie pastorie Rijmenam na negen jaar afgerond', geraadpleegd op 16 april 2025 via <https://www.hln.be/bonheiden/restauratie-pastorie-rijmenam-na-negen-jaar-afgerond~aaaae4a34/>

¹³ Het Nieuwsblad, 2021. 'Mooie tuin van oude pastorie in Rijmenam voortaan voor iedereen open', geraadpleegd op 16 april 2025 via https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20210425_95395937.

Fig. 77: *Sint-Martinuskerk Rijmenam zicht op omgeving.* IGEMO, 2025

Het volledige historische dorpscentrum werd vanaf 2017 heraangelegd. Deze herinrichting werd in 2021 bekroond met de ‘Prijs Publieke Ruimte’.¹⁴ Bij het project werd onder andere aandacht besteed aan de (her)aanleg van kwalitatieve fietsenstallingen en parkeervoorzieningen in en rond het centrum.

Fig. 78: *Sint-Martinuskerk Rijmenam zicht op omgeving.* IGEMO, 2025

¹⁴ RTV, 2021. ‘Rijmenam, parel aan de Dijle’, geraadpleegd op 16 april 2025 via <https://www.rtv.be/rijmenam-parel-aan-de-dijle>.

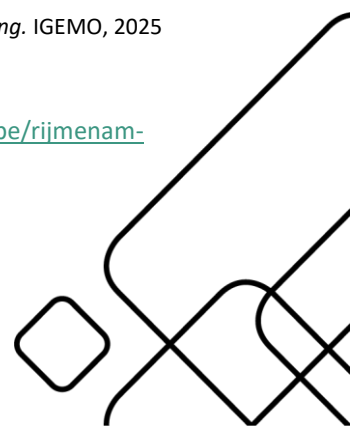

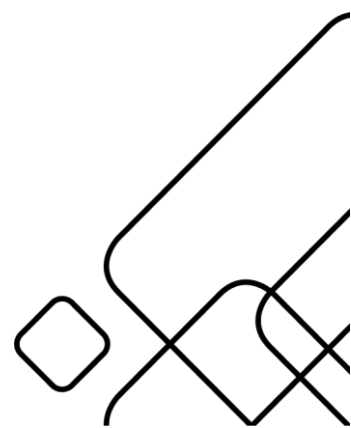

Fig. 79: Sint-Martinuskerk Rijmenam fietsenstalling. IGEMO, 2025

Rijmenam centrum is bereikbaar via drie belangrijke invalswegen: de Dijleweg, de Brugstraat en de Lange Dreef. Op vlak van mobiliteit wordt het centrum sinds begin 2025 enkel nog via een flexbus bediend. Er is geen permanente buslijn meer actief.

Hoewel Rijmenam een landelijke en kleinschalige dorpskern heeft, zijn er opvallend veel horecazaken in de onmiddellijke omgeving van de kerk. Zo vindt men er Bar&Kwizine, Bar Elvire, Kafee Spek en Afspanning De Wed. Zoals eerder vermeld, zijn ook de zalen van het ontmoetingscentrum 'Sint-Maartensberg' en de feestzaal Sint-Martinus, gelegen op 150 meter van de Sint-Martinuskerk, beschikbaar voor het organiseren van evenementen.

Net ten zuiden van de dorpskern stroomt de Dijle. Rijmenam ontstond op een hoger gelegen plek aan de rand van de alluviale vlakte van deze rivier. De Dijle speelt een dominante rol in het landschap en draagt bij aan het groene karakter van de omgeving. In deze omgeving ligt het natuurgebied Pikhaken en het kasteeldomein Hollaken, op slechts tien minuten wandelen van het dorpscentrum.

De kerk is gelegen langs wandel- en fietsknooppunten.

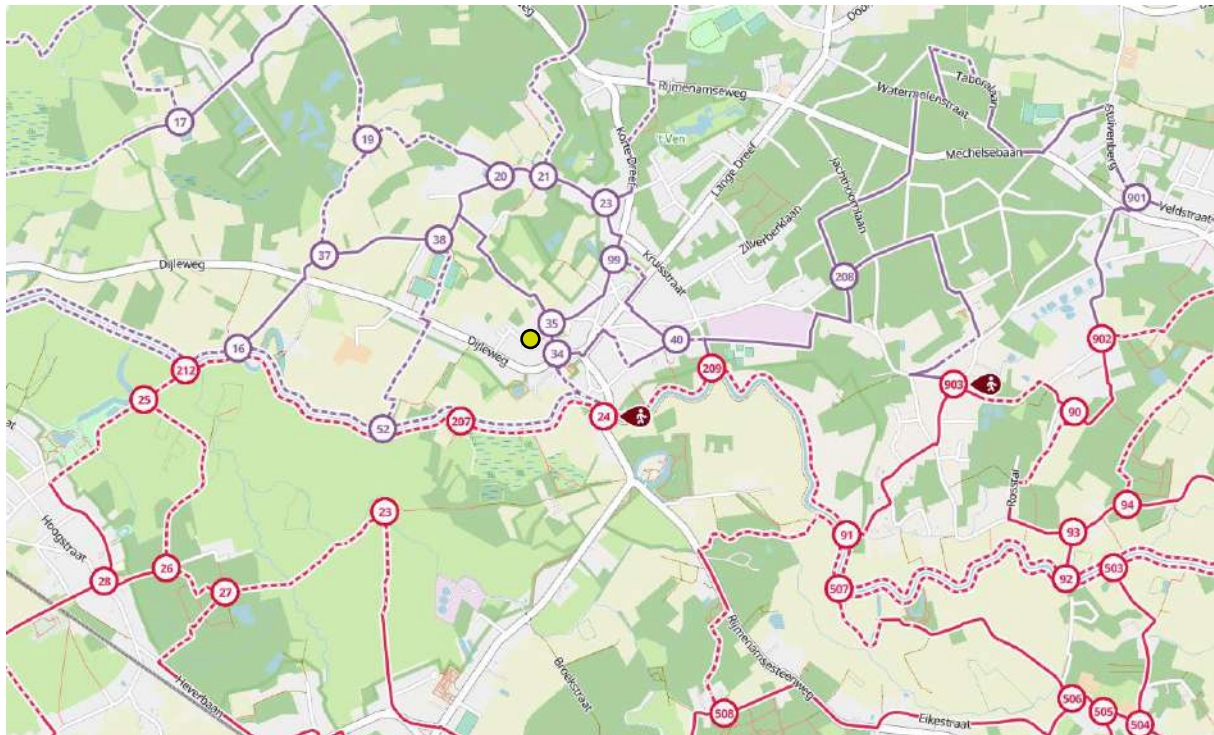

Fig. 80: Sint-Martinuskerk Rijmenam. Wandelknooppuntenkaart, 2025.

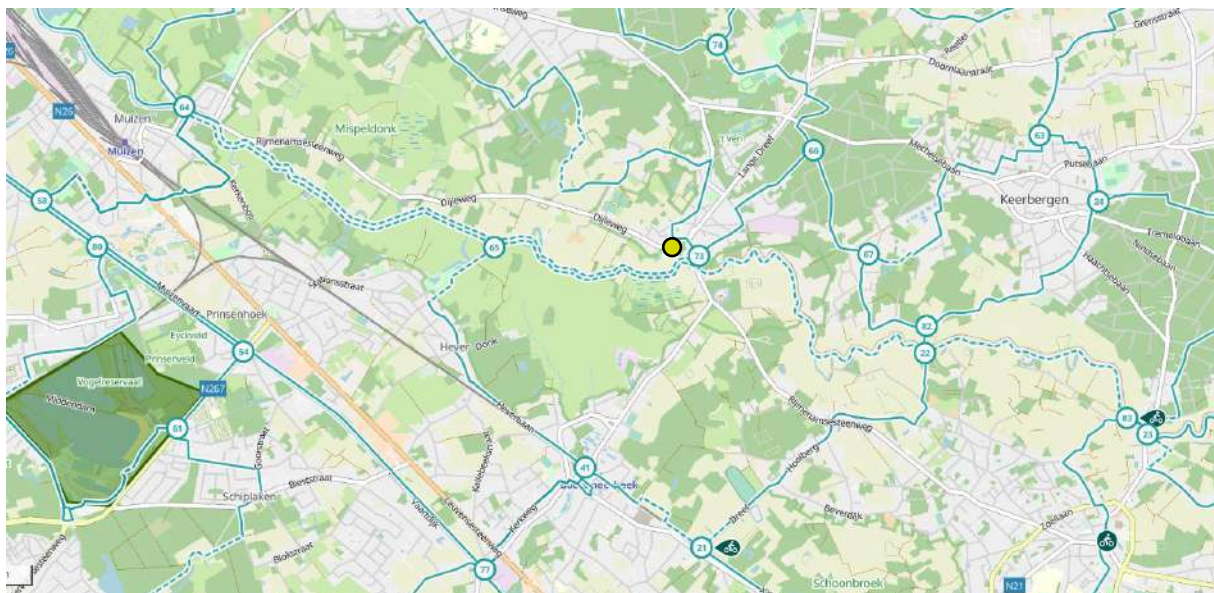
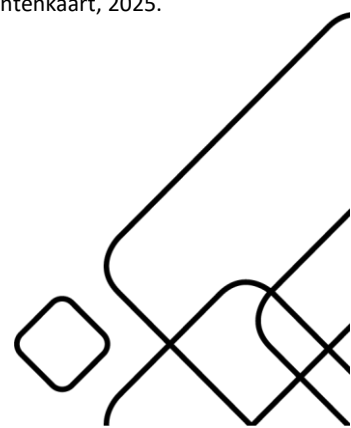

Fig. 81: Sint-Martinuskerk Rijmenam. Fietsknooppuntenkaart, 2025.

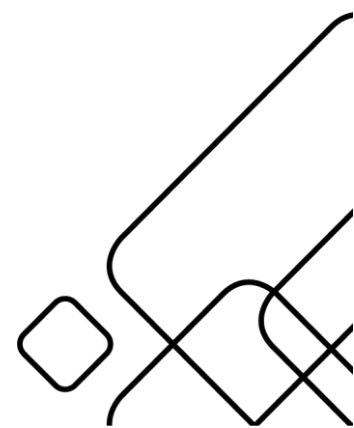
5. Beschrijving actueel gebruik en actuele functie

De Sint-Martinuskerk profileert zich als een open kerk binnen de gemeenschap van Rijmenam en is dagelijks geopend voor het publiek. Naast de eredienst zijn er culturele projecten en activiteiten.

Tijdstip	Aantal kerkgangers
Zondag	+/- 35 personen

Tijdstip	Kerkelijke activiteiten
Zondag om 11u	Eucharistieviering
/	Viering kerkelijke feestdagen (bv. Goede Week, Allerheiligen ...)
/	Doopsel
/	Uitvaartlithurgie
/	Huwelijken
/	Eerste communie en vormsel (inclusief voorbereidingen)
Eind november	Christus Koning-viering voor Chiro
2x/jaar	Viering voor leerlingen basisschool
/	Bijbelavonden (afwisselend in Bonheiden, Rijmenam en Harent)

Tijdstip	Niet-kerkelijke activiteiten
Woensdagavond	Repetitie zangkoor Amuzement
/	Concerten (bv. Four Aces Guitar Quartet)
/	Benefietconcerten (bv. Rijmanam Klassiek tvv Het Bergske)
/	Repetitie orgel
/	Fietstocht van hoop door CCV

6. Architecturale mogelijkheden

Kerken vormen in Vlaamse dorpen een belangrijke ruimtelijk ankerpunt voor de buurt, haar wijk en de gemeente. Naast het ruimtelijk aspect geven zij ook vorm aan onze cultuur en geschiedenis.

De Sint-Martinuskerk is een zeer waardevol gebouw die mee vorm geeft aan de dorpskern. De kerk gelegen langs wandel- en knooppunten is een ideale stopplaats om even tot rust en/of bezinning te komen.

De kerk is de afgelopen decennia eervol gerestaureerd. De soberheid zorgt voor extra sereniteit en sacrale grootsheid. In tegenstelling tot vele andere parochiekerken leent de beperkte grootte en architecturale opbouw van de Sint-Martinuskerk zich minder tot het opsplitsen in verschillende kleinere ruimtes.

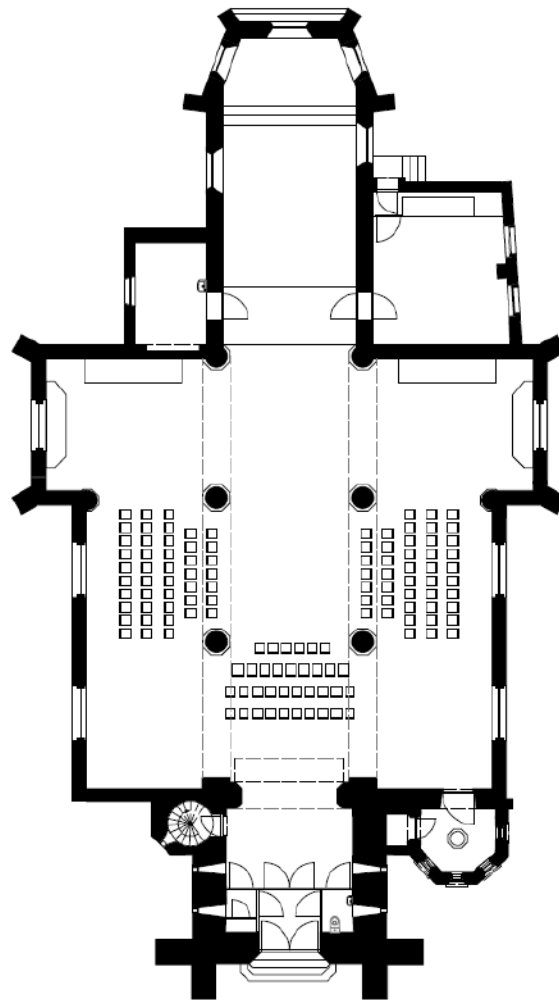
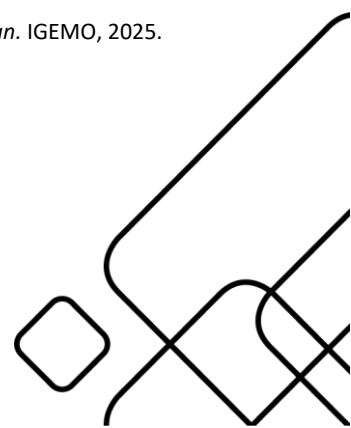

Fig. 82: *Sint-Martinuskerk Rijmenam grondplan*. IGEMO, 2025.

Sint-Ludwina, Bonheiden

1. Identificatie

<i>Naam</i>	Parochiekerk Sint-Ludwina
<i>Provincie</i>	Antwerpen
<i>Gemeente</i>	Bonheiden
<i>Adres</i>	Putsesteenweg 208, 2820 Bonheiden
<i>Kadastraal nr.</i>	12005A0201/00D002

Kerkelijk bestuur

<i>Bisdom</i>	Aartsbisdom Mechelen-Brussel
<i>Dekenaat/regio</i>	Pastorale regio Mechelen
<i>Parochie</i>	Parochie Sint-Ludwina, Zellaar

Eigendom

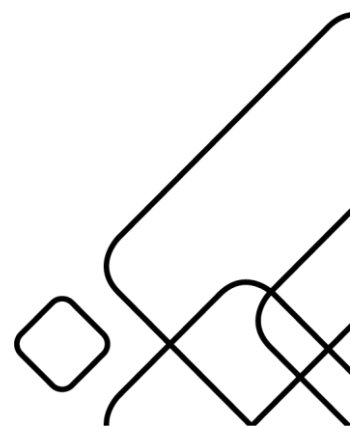
<i>Eigenaar</i>	Kerkraad Sint-Ludwina (VL – Bonheiden)
-----------------	---

Erfgoedstatuut

<i>Vastgesteld bouwkundig erfgoed</i>	“Parochiekerk Sint-Ludwina” sinds 29/03/2025 (vaststellingsbesluit 14618, https://id.erfgoed.net/besluiten/14618)
<i>Deel van vastgesteld landschapsrelict</i>	“Vallei van de Bruine Beek met kasteeldomeinen Berentrode en Zellaar” sinds 08/04/2011 (vaststellingsbesluit 4794, https://id.erfgoed.net/besluiten/4794)

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Ruimtelijk kader

Gewestplan recreatiegebieden

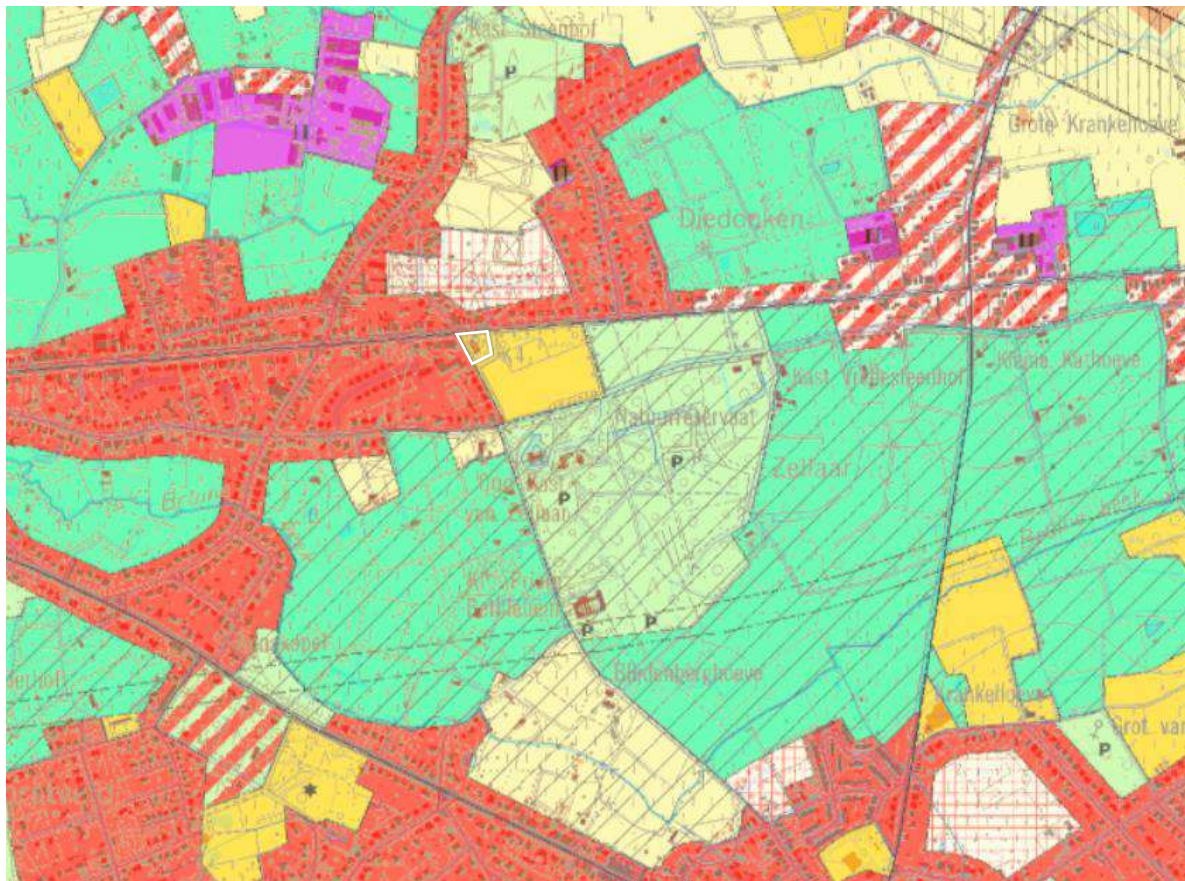
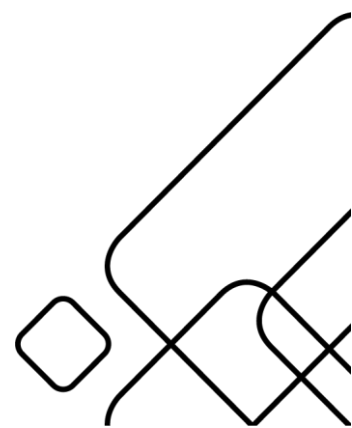

Fig. 83: Gewestplan met aanduiding Sint-Ludwinakerk. IGEMO, 2025.

Architectuur

Stijl	Modern
Kerktype	Zaalkerk
Torentype	Vrijstaande, open klokkentoren

2. Cultuurhistorische waarde

Aan de Putsesteenweg, in de nabije omgeving van Kasteel Zellaer, bevindt zich de Sint-Ludwinakerk, gebouwd tijdens het interbellum. De kerk is modern van uitzicht en wordt niet omgeven door een kerkplein maar wel door de uitermate groene omgeving van de Vallei van de Bruine Beek.

Historiek

De oprichting van de Sint-Ludwinakerk dateert uit 1936, toen op de hoek van de Zellaerdreef en de Putsesteenweg een eerste hulpkapel tot stand kwam. De nood aan een eigen gebedshuis groeide gestaag in de jaren na de Eerste Wereldoorlog, in een periode waarin de bevolking langs de Putsesteenweg, een belangrijke verbindingsas tussen Mechelen en Bonheiden, sterk toenam.¹⁵ Niet enkel de bevolkingsgroei, maar ook de aanzienlijke afstand tot de hoofdkerk van Bonheiden — de Onze-Lieve-Vrouwekerk — speelde een rol in het verlangen naar een meer nabije plaats van samenkomst en eredienst.

Na goedkeuring van kerkelijke zijde en met financiële steun van enkele weldoeners werd in maart 1936 een aanvang genomen met de bouw van de kapel, naar ontwerp van architect S. Van Craen.¹⁶ De hulpkapel werd toegewijd aan Sint-Ludwina, ook wel Liedewij genoemd, een heilige uit Schiedam die vereerd wordt als patrones van langdurig zieken. Haar levensverhaal, getekend door een ernstige val en daaropvolgende jarenlange bedlegerigheid, verleende haar een bijzondere betekenis voor wie met chronische ziekte leeft.¹⁷ Reeds op 10 mei 1936, amper twee maanden na de oprichting, werd de kapel officieel ingezegend.¹⁸

Twintig jaar na haar oprichting — in 1956 — volgde de aanvraag tot erkenning van de kapel als volwaardige parochiekerk. Dit verzoek werd ingewilligd door de kardinaal, waarmee de Sint-Ludwinakerk een nieuwe status kreeg als parochiale centrum van de buurt. De groei van de geloofsgemeenschap zette zich in de daaropvolgende decennia verder. In de jaren zeventig werd de kerk uitgebreid met een nieuw bouwvolume en bijkomende lokalen, ter ondersteuning van de pastorale en sociale noden van de parochie.¹⁹ Het oorspronkelijke gebouw werd zo een vertrouwd ankerpunt voor een bloeiende gemeenschap.

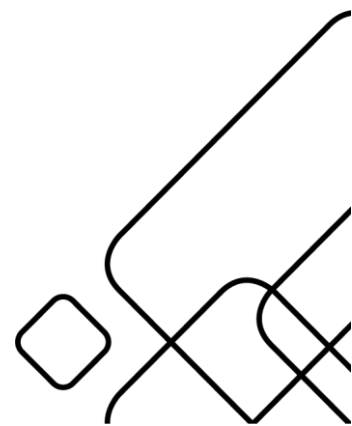
¹⁵ 'Parochiezone Bonheiden: Historiek Sint-Ludwina', geraadpleegd op 25 februari 2025 via <https://www.kerknet.be/parochiezone-bonheiden/artikel/historiek-sint-ludwina>

¹⁶ 'Parochiezone Bonheiden: Historiek Sint-Ludwina', geraadpleegd op 25 februari 2025 via <https://www.kerknet.be/parochiezone-bonheiden/artikel/historiek-sint-ludwina>

¹⁷ 'Leven van Liedewij, de maagd van Schiedam', geraadpleegd op 25 februari 2025 via <https://www.literatuurgeschiedenis.org/teksten/leven-van-liedewij-de-maagd-van-schiedam>

¹⁸ 'Parochiezone Bonheiden: Historiek Sint-Ludwina', geraadpleegd op 25 februari 2025 via <https://www.kerknet.be/parochiezone-bonheiden/artikel/historiek-sint-ludwina>

¹⁹ 'Parochiezone Bonheiden: Historiek Sint-Ludwina', geraadpleegd op 25 februari 2025 via <https://www.kerknet.be/parochiezone-bonheiden/artikel/historiek-sint-ludwina>

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

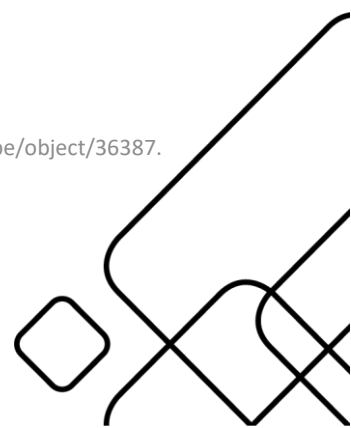
Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 84 *Interieur Sint-Ludwinakerk, 1968*. KIK-IRPA, <https://balat.kikirpa.be/object/36387>.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 85: *Exterieur Sint-Ludwinakerk en omgeving, 1968*. KIK-IRPA, <https://balat.kikirpa.be/object/36387>.

3. Gebouw in zijn huidige toestand

3.1 Algemene beschrijving gebouw

Exterieur

De Sint-Ludwinakerk is opgevat als een zaalkerk van zes en een halve travee, met een uitspringend, rechthoekig portaal dat als toegangspartij fungeert. Het gebouw is opgetrokken in rode baksteen, rustend op een plint van bruine baksteen, en wordt afgedekt met een zadeldak in mechanische pannen, waarvan de nok loodrecht op de straatas staat. De ritmering van de traveeën wordt benadrukt door versneden steunberen, terwijl gekoppelde spitsboogvensters — voorzien van een beraapte en beschilderde omlijsting en gevuld met glas-in-lood — het gevelbeeld een uitgesproken verticaliteit en lichtinval geven. De ingang bevindt zich in een brede spitsboogdeur, vormelijk afgestemd op de vensteromlijsting.

In latere fasen werden verschillende uitbreidingen gerealiseerd. In het zuidwesten verrees een vrijstaande, open klokkentoren, terwijl aan de oostzijde een nieuw koor werd toegevoegd, bestaande uit twee traveeën en een aansluitend volume met sacristie en winterkapel. Deze aanbouwen zijn uitgevoerd in beton met kiezelstenen en worden overkapt door leien zadeldaken, wat zorgt voor een materiaalcontrast met het oorspronkelijke volume.

Fig. 86: Sint-Ludwinakerk exterieur. IGEMO, 2025.

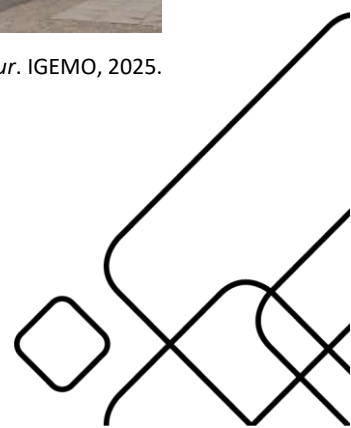

Fig. 87: *Sint-Ludwinakerk* exterieur. IGEMO, 2025.

Fig. 88: *Sint-Ludwinakerk* exterieur. IGEMO, 2025.

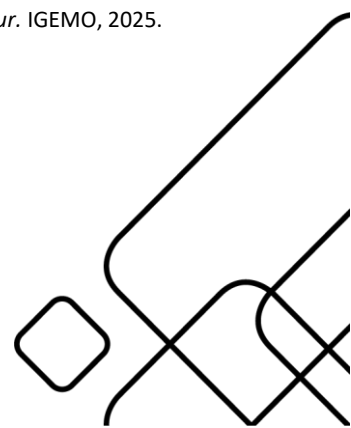
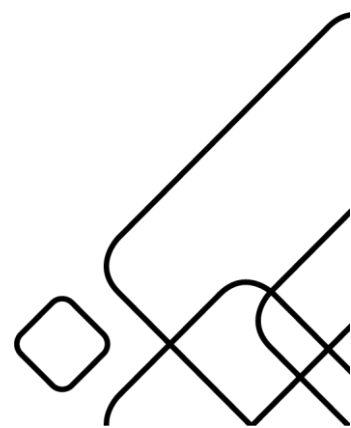

Fig. 89: *Sint-Ludwinakerk* exterieur. IGEMO, 2025.

Interieur

Het interieur van de kerk is opgevat als een zaalkerk met een grote open ruimte. Het houten plafond met smalle planken geeft warmte aan het verder sobere interieur. De muren zijn wit geschilderd en grotendeels onbewerkt. De ruimte is functioneel ingericht, met verplaatsbare stoelen in licht hout en een eenvoudige afwerking.

Het liturgisch centrum bevindt zich in een verhoogd koor, afgebakend door een brede spitsboog. Daarachter staat een zichtbare bakstenen wand met centraal het orgel. Beelden en andere religieuze elementen zijn beperkt aanwezig en sober vormgegeven. De glas-in-loodramen bestaan uit eenvoudige kleurvlakken en brengen licht binnen, zonder het interieur visueel te overheersen.

Fig. 91: *Sint-Ludwinakerk* interieur. IGEMO, 2025.

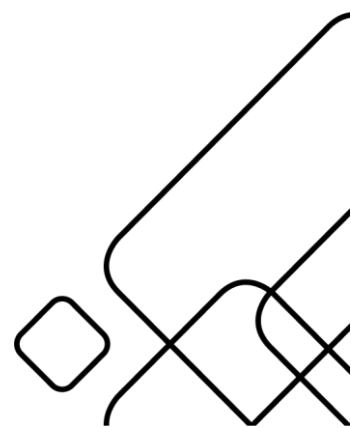

Fig. 92: *Sint-Ludwinakerk* interieur. IGEMO, 2025.

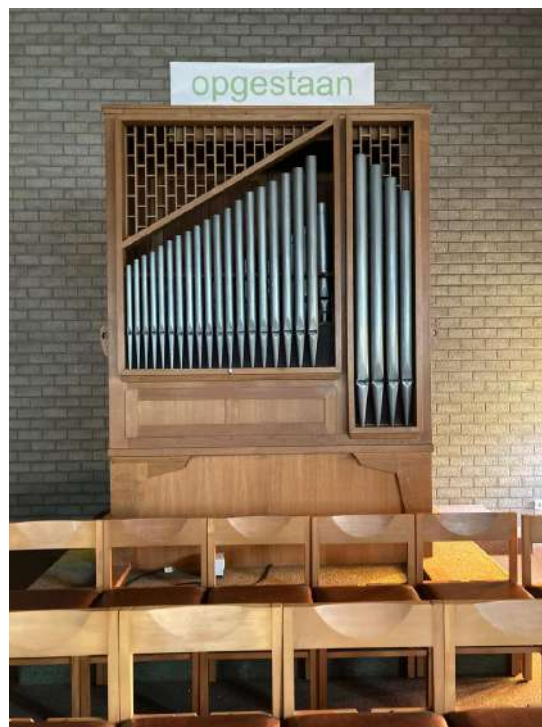

Fig. 93 en 94: *Sint-Ludwinakerk* interieur. IGEMO, 2025.

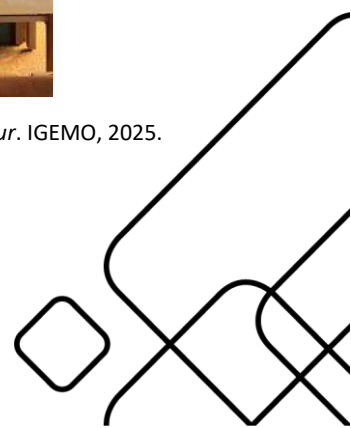

Fig. 95: *Sint-Ludwinakerk* interieur. IGEMO, 2025.

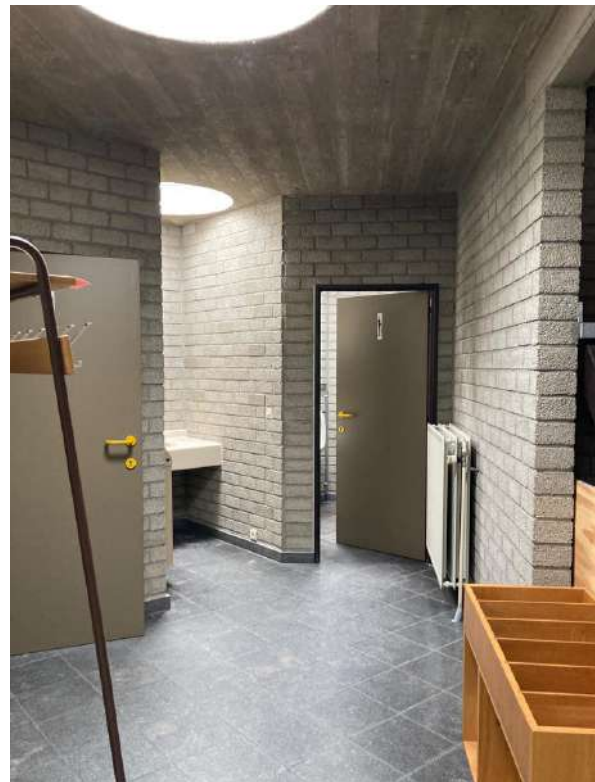

Fig. 96 en 97: *Sint-Ludwinakerk* interieur. IGEMO, 2025.

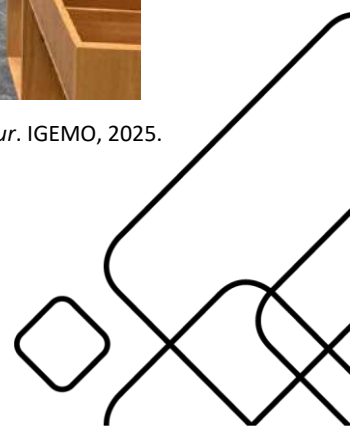
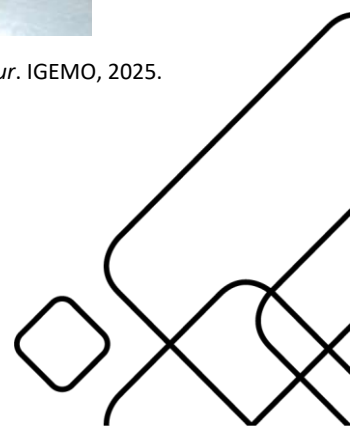

Fig. 98: Sint-Ludwinakerk interieur. IGEMO, 2025.

Fig. 99: Sint-Ludwinakerk interieur. IGEMO, 2025.

3.2 Architecturale toestand

Type gebouw	Zaalkerk
Aantal en soort bijruimtes	Sacristie en winterkapel Vergaderruimte en kitchenette eerste verdieping
Oppervlakte	Gelijkvloers +/- 514 m ² – Verdieping +/- 62 m ²
Vrije hoogte	Zijwanden = 377 cm – Hoogste punt = 731 cm
Aantal zitplaatsen	209 zitplaatsen

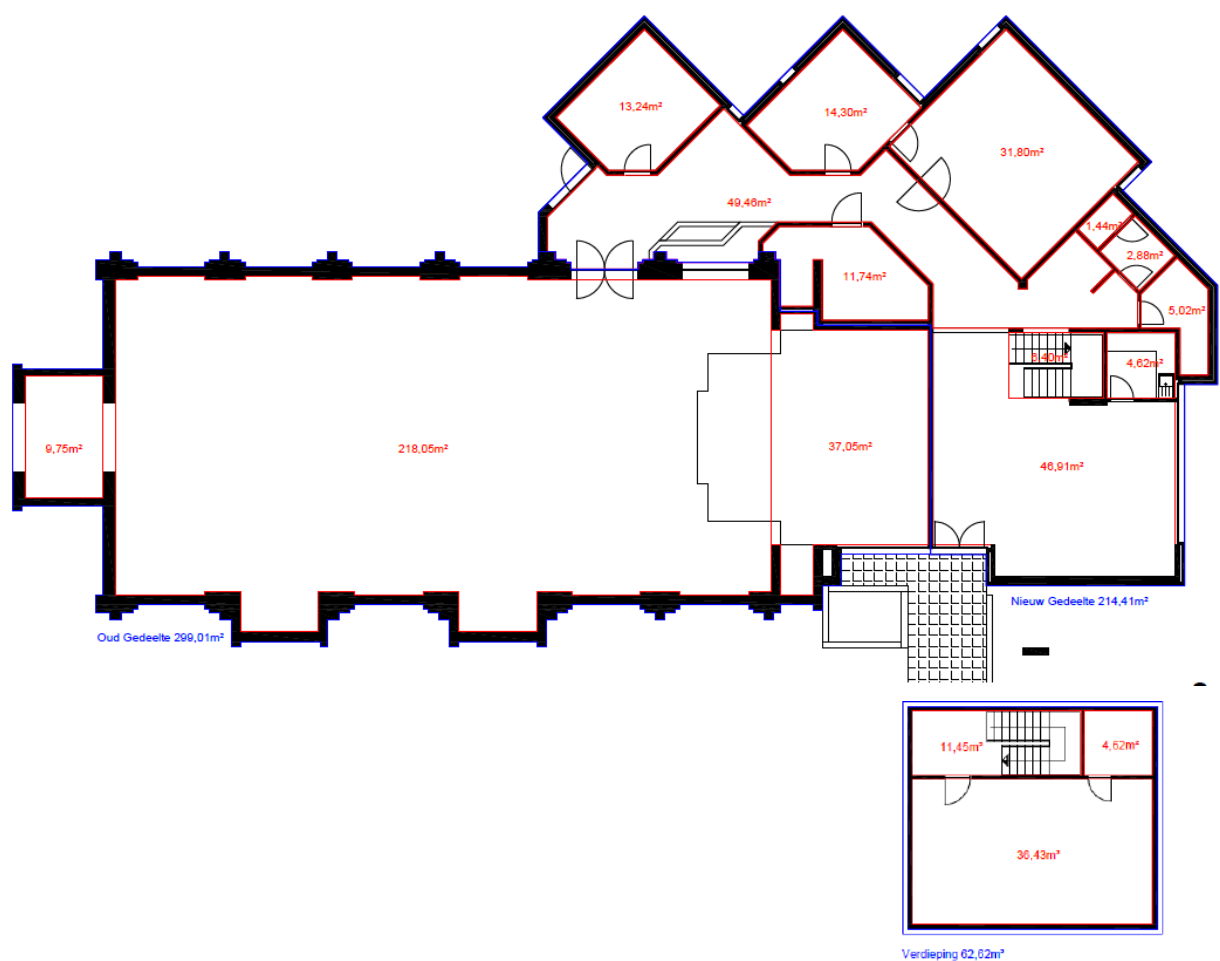

Fig. 100: Sint-Ludwinakerk grondplan. Komo, 2024.

Voorzieningen

Sanitair	Dames: 1 toilet met aparte wastafel Mannen: 1 toilet + 1 urinoir + handwasbakje
Verwarming	Verwarmingsinstallatie op stookolie – regelmatig gekeurd Kerk – luchtverwarming Bijgebouwen – centrale verwarming met radiatoren
Verlichting	Kerkzaal: pendelarmaturen + inbouwspots Nieuw gedeelte: inbouwspots + wandarmaturen + opbouwspots
Keukenvoorzieningen	Twee uitgeruste kitchenettes met spoelbak
Audiosysteem	Aanwezig – werkt naar behoren
Beeldscherm(en)	Niet aanwezig
Rolstoeltoegankelijkheid	Het gebouw is rolstoeltoegankelijk De verhoogde vloer van het altaar is verwijderbaar.
Diefstal- en brandbeveiliging	Geen alarminstallatie Wel brandblussers aanwezig
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	Niet aanwezig

Fig. 101 en 102: Sanitair Sint-Ludwinakerk. IGEMO, 2025.

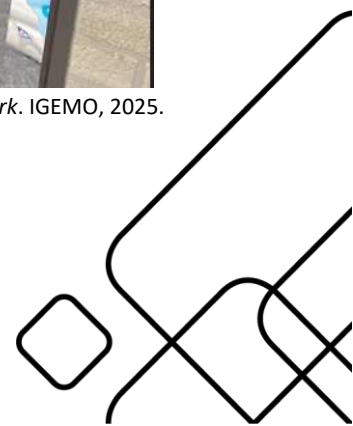
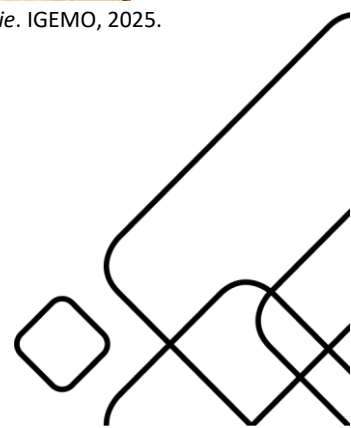

Fig. 103 en 104: *Sint-Ludwinakerk* kitchenettes gelijkvloers en verdieping. IGEMO, 2025.

Fig. 105 en 106: *Sint-Ludwinakerk* verwarmingsinstallatie. IGEMO, 2025.

Duurzaamheid

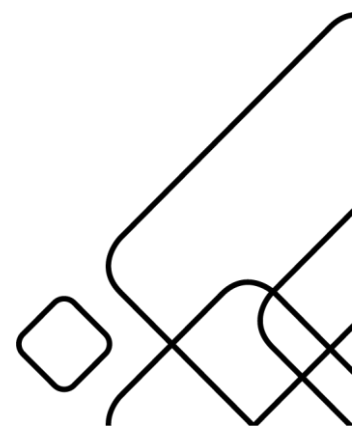
Zonnepanelen (en batterijen)	Mogelijk indien dakconstructie voldoende sterk – te onderzoeken
Regenwateropvang	Mogelijk – grote groenzone rond kerk
Dakisolatie	Op termijn mogelijk – te bekijken indien plannen voor dakrenovatie
Groendak	Nee
Warmtepomp	Mogelijk – te onderzoeken of rendabiliteit voldoende is
Warmtenet	Niet aanwezig in omgeving
Windenergie	Niet gewenst gezien Gebied Bruine Beek
Aquathermie	Niet van toepassing

Biodiversiteit

Vleermuizen	Niet aanwezig
Duiven	Geen problematiek
Torenvalk	Niet aanwezig
Zwaluw	Niet aanwezig
Uilen	Niet aanwezig
Andere	N.v.t.

3.3 Bouwfysische toestand

Jaar	Werken aan de parochiekerk
Jaren '70	nieuwe lokalen, nieuw sanitair, nieuwe ingang.

4. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

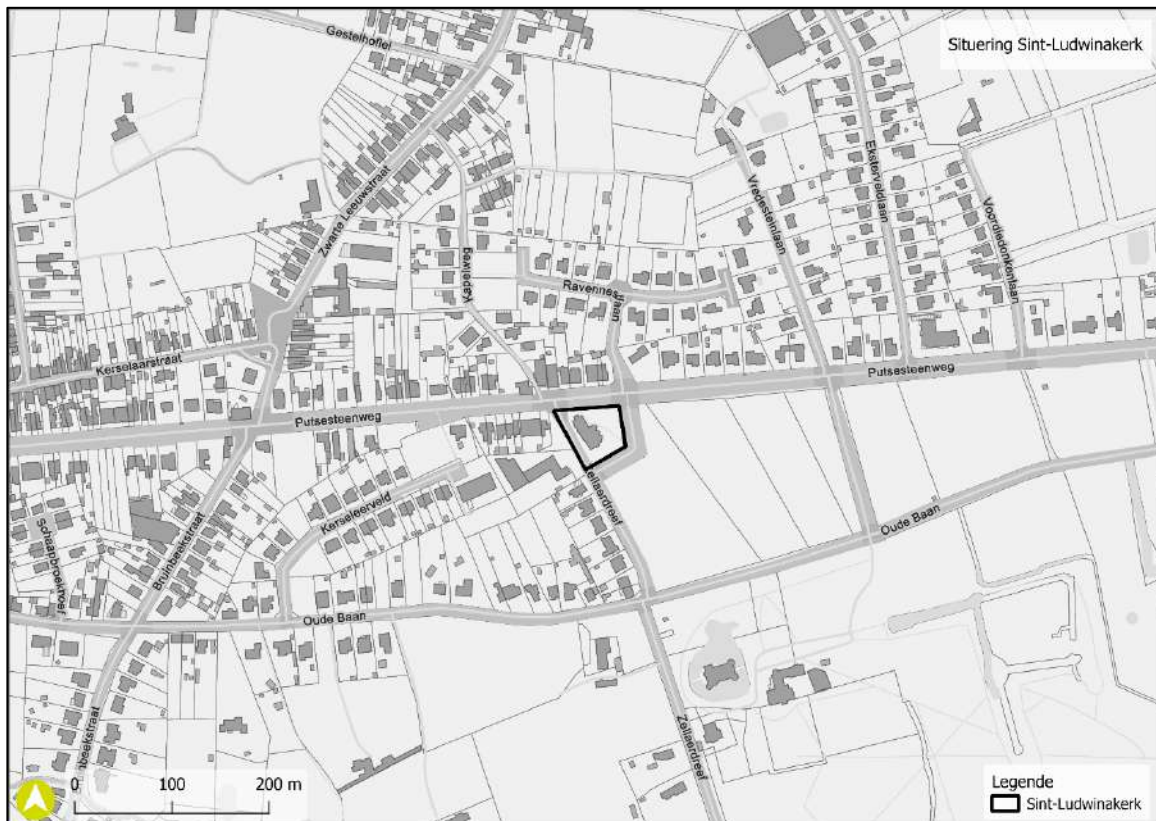
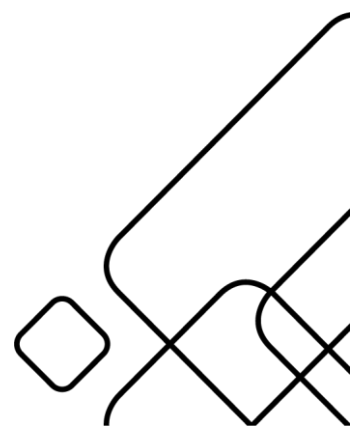

Fig. 107: Situering Sint-Ludwinakerk langs de Putsesteenweg te Bonheiden. IGEMO, 2025.

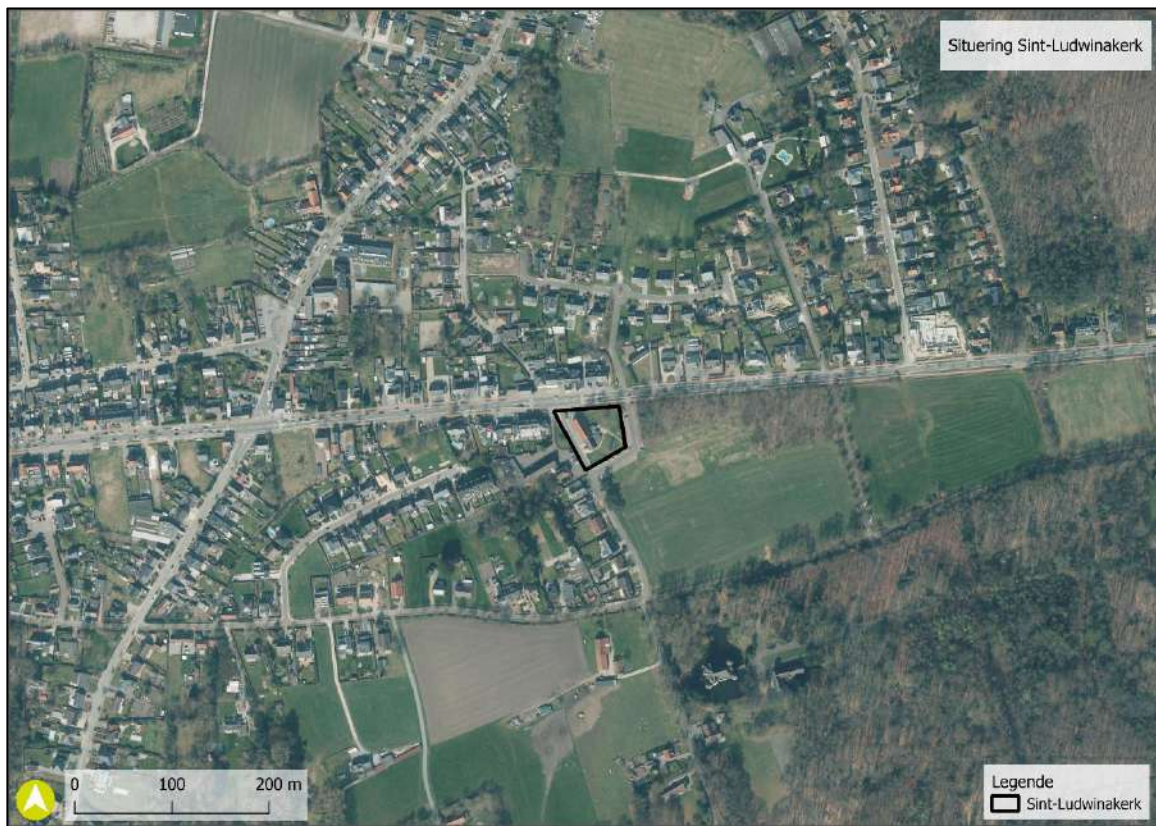

Fig. 108: Luchtfoto Sint-Ludwina Putsesteenweg Bonheiden, middenschalig, winteropnamen, kleur, 2022.

De parochiekerk Sint-Ludwina bevindt zich langs de Putsesteenweg, een belangrijke verbindingsweg naar Mechelen, op de kruising met de Zellaerdreef.

Fig. 109: Sint-Ludwinakerk Putsesteenweg. IGEMO, 2025.

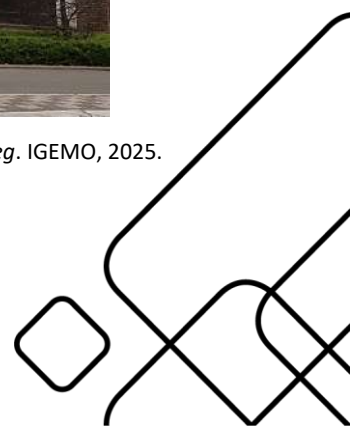

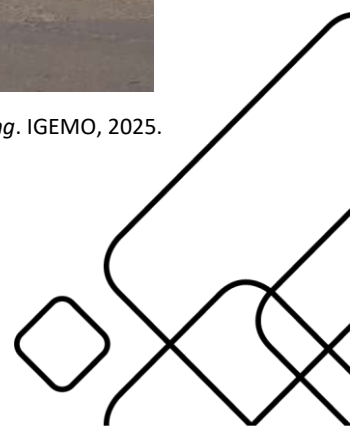

Fig. 110: *Sint-Ludwinakerk Putsesteenweg*. IGEMO, 2025.

Dankzij deze ligging is de kerk vlot bereikbaar met zowel de auto als het openbaar vervoer. In de directe omgeving zijn meerdere bushaltes te vinden, en de kerk beschikt zelf over een ruime parking.

Fig. 111: *Sint-Ludwinakerk parking*. IGEMO, 2025.

De ingang van de kerk is georiënteerd naar het kruispunt toe, waardoor ze goed zichtbaar is vanaf de weg. Naast de parkeerplaats op het perceel van de Sint-Ludwinakerk is er aan de linkerzijde en achter de kerk een groenruimte aanwezig met enkele aangeplante bomen. Ten zuidwesten van het kerkgebouw staat een vrijstaande, open klokkentoren, daterend uit dezelfde periode als de uitbreiding van de kerk.

Schuin tegenover de Sint-Ludwinakerk, aan de overkant van de Zellaerdreef, bevinden zich de voormalige pastorie en de parochiezaal, beide gebouwd na de Tweede Wereldoorlog. De vroegere pastorie doet tegenwoordig dienst als dagcentrum voor volwassenen met een mentale beperking (Villa Praline).²⁰ De parochiezaal is beschikbaar voor verhuur en geschikt voor kleinschalige feesten. Achter de parochiezaal, op hetzelfde perceel, bevinden zich ook de lokalen van de lokale Chiro, een christelijke jeugdbeweging.

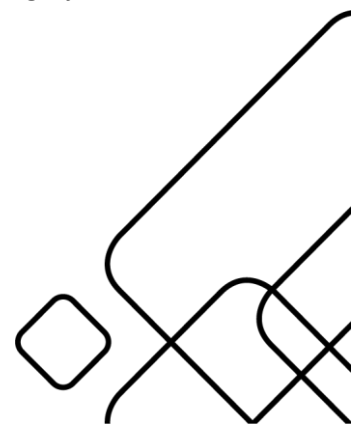
Fig. 112: Parochiezaal – Villa Praline Zellaerdreef Bonheiden. IGEMO, 2025.

De Putsesteenweg is een levendige buurt waar regelmatig evenementen worden georganiseerd. Meer informatie over de activiteiten en de verenigingen in de omgeving is te vinden op <https://www.putsesteenweg.be/>.

De Sint-Mariabasisschool bevindt zich op wandelafstand. Kinderen die meezingen met het kinderkoor Kariboe worden naschools onder begeleiding naar de kerk gewandeld, waar de groep repeteert.

In de ruimere omgeving van de Sint-Ludwinakerk bevinden zich nog andere belangrijke historische gebouwen aan de Zellaerdreef, op slechts enkele honderden meters van de kerk nl. Kasteel van Zellaer en de Blijdenberghoeve. Samen met deze erfgoedpanden ligt de Sint-Ludwinakerk in de Vallei van de Bruine Beek met kasteeldomeinen Berentode en Zellaar dat vastgesteld is als landschapsrelict. De Sint-Ludwinakerk bevindt zich aan de rand van dit vastgesteld landschapsrelict en fungeert als onderdeel tot een historisch, open en landelijk gebied, dat op toeristisch vlak veel mogelijkheden biedt.

²⁰ 'Villa Praline', geraadpleegd op 25 februari 2025 via <https://villapraline.be/dagcentrum/>

De kerk is gelegen langs wandel- en fietsknooppunten.

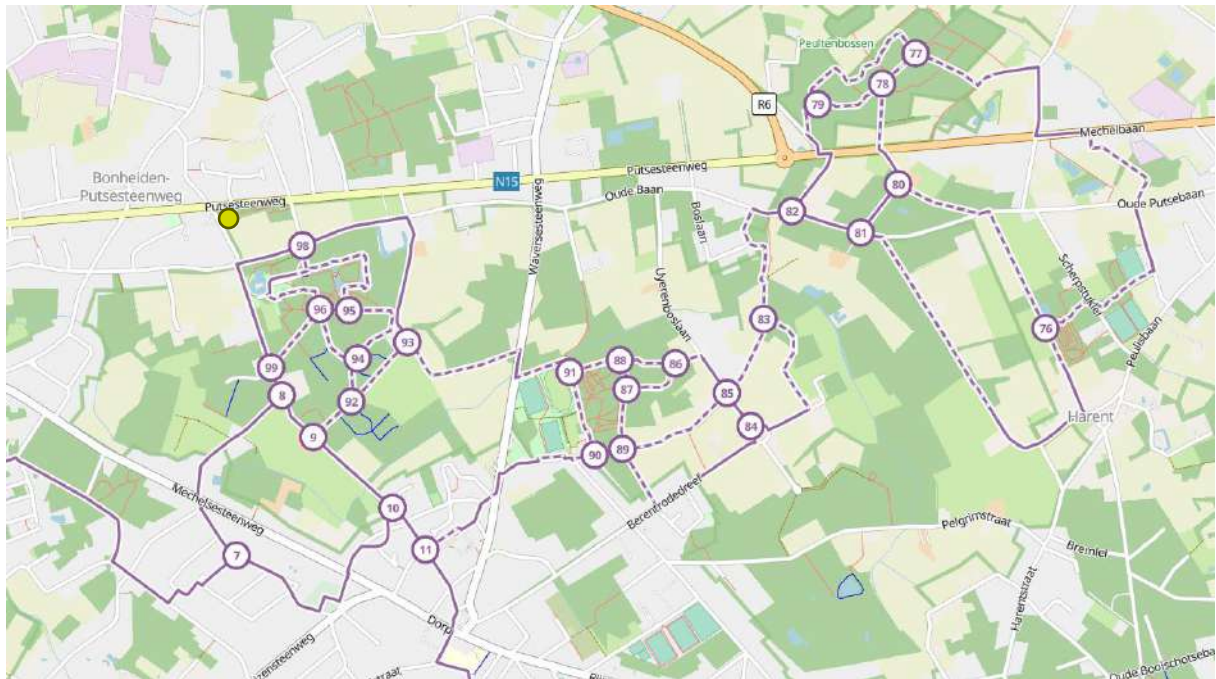

Fig. 113: Sint-Ludwinakerk. Wandelknooppuntenkaart, 2025.

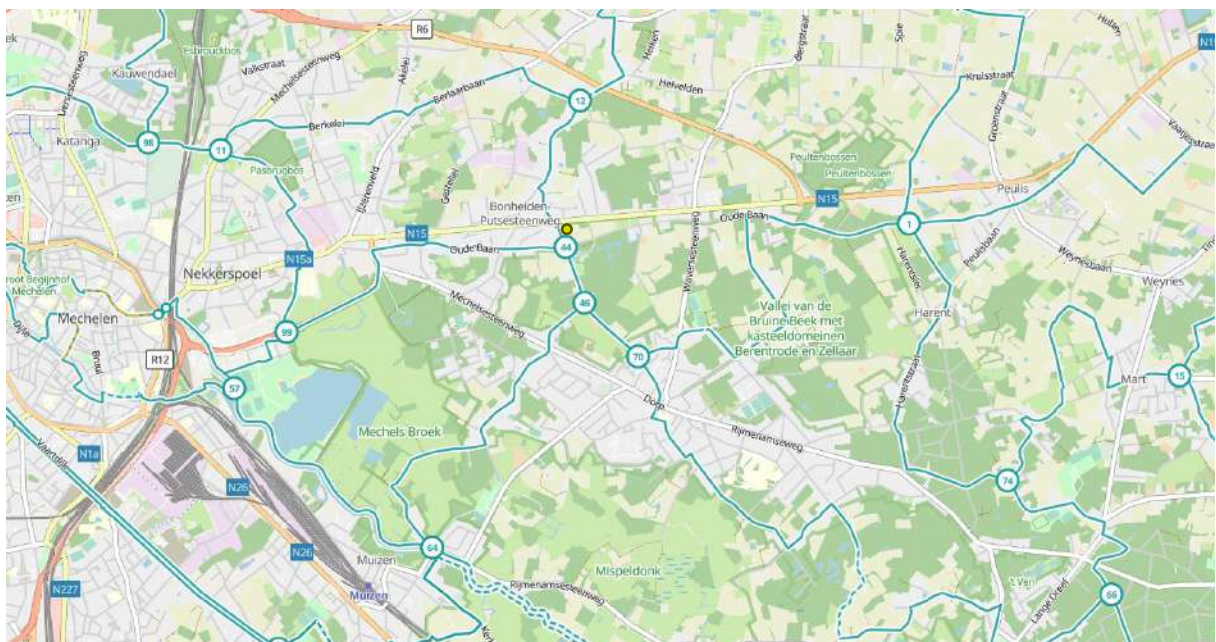
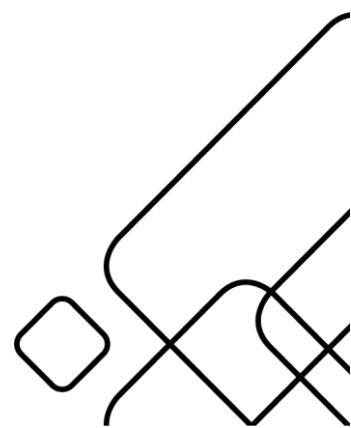

Fig. 114: Sint-Ludwinakerk. Fietsknooppuntenkaart, 2025.

5. Beschrijving actueel gebruik en actuele functie

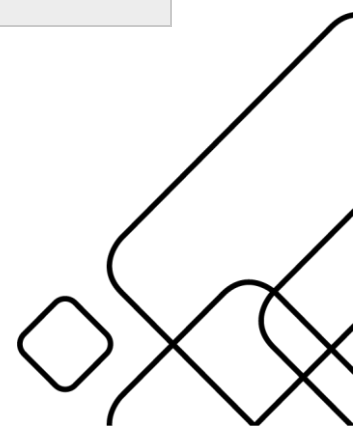
De Sint-Ludwinakerk blijft tot op vandaag haar hoofdfunctie als parochiekerk vervullen. Door het afnemende aantal parochianen wordt er echter nog slechts één keer per week een eucharistieviering gehouden, telkens op zaterdag om 18 uur. Naast deze wekelijkse viering blijven ook plechtigheden zoals eerste communies en vormsels in de kerk plaatsvinden. Daarnaast worden er af en toe gebedsdiensten georganiseerd en zijn er speciale vieringen op kerkelijke feestdagen zoals Pasen. De opkomst bij de wekelijkse eucharistieviering varieert, met aantallen die schommelen tussen enkele tot tientallen gelovigen.

Naast de hoofdfunctie van de parochiekerk heeft de Sint-Ludwinakerk ook momenteel een nevenfunctie als repetitieruimte voor het Kariboe Kinderkoor. Zij maken één keer per week gebruik van de Sint-Ludwinakerk om er te oefenen.²¹

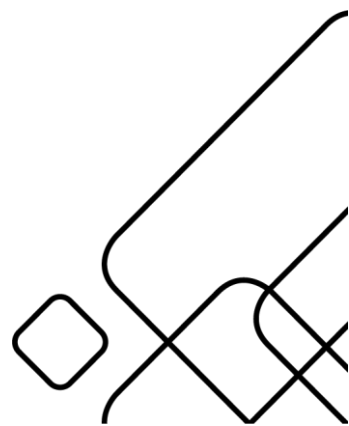
Tijdstip	Aantal kerkgangers
Viering zaterdagavond	40 à 50 aanwezigen

Tijdstip	Kerkelijke activiteiten
Zaterdagavond	Weekendviering
	Kerkelijke uitvaart In 2024: 55 uitvaarten voor Sint-Ludwina en Onze-Lieve-Vrouw samen
	Dooptelingen In 2024: 28 doopsels voor Sint-Ludwina en Onze-Lieve-Vrouw samen
	Catechese en eerste communie In 2024: 63 voor Sint-Ludwina en Onze-Lieve-Vrouw samen
	Vormsels In 2024: 64 voor Sint-Ludwina en Onze-Lieve-Vrouw samen
	Kerkelijke huwelijken In 2024: 0 voor Sint-Ludwina en Onze-Lieve-Vrouw samen
	Catechesesamenkomsten voor kinderen die zich voorbereiden op de eerste communie en het vormsel
	Bijeenkomst voor ouders van kinderen eerste communie en vormsel
	Bijbelavond (afwisselend in Bonheiden, Rijmenam en Harent)

²¹ 'Kariboe Kinderkoor', geraadpleegd op 25 februari 2025 via <https://www.bonheiden.be/verenigingen/detail/201/kariboe-kinderkoor>

Tijdstip	Niet-kerkelijke activiteiten
1x/week	Repititie kinderkoor Kariboe

6. Architecturale mogelijkheden

Momenteel lopen er gesprekken met de Sinte-Mariaschool, aan de overzijde van de Putsesteenweg, die op zoek is naar een ruimte voor een turnzaal. Deze optie tot herbestemming is reeds voorgelegd aan het Bisdom. Verdere gesprekken volgen nog in de loop van het tweede en derde kwartaal van 2025.

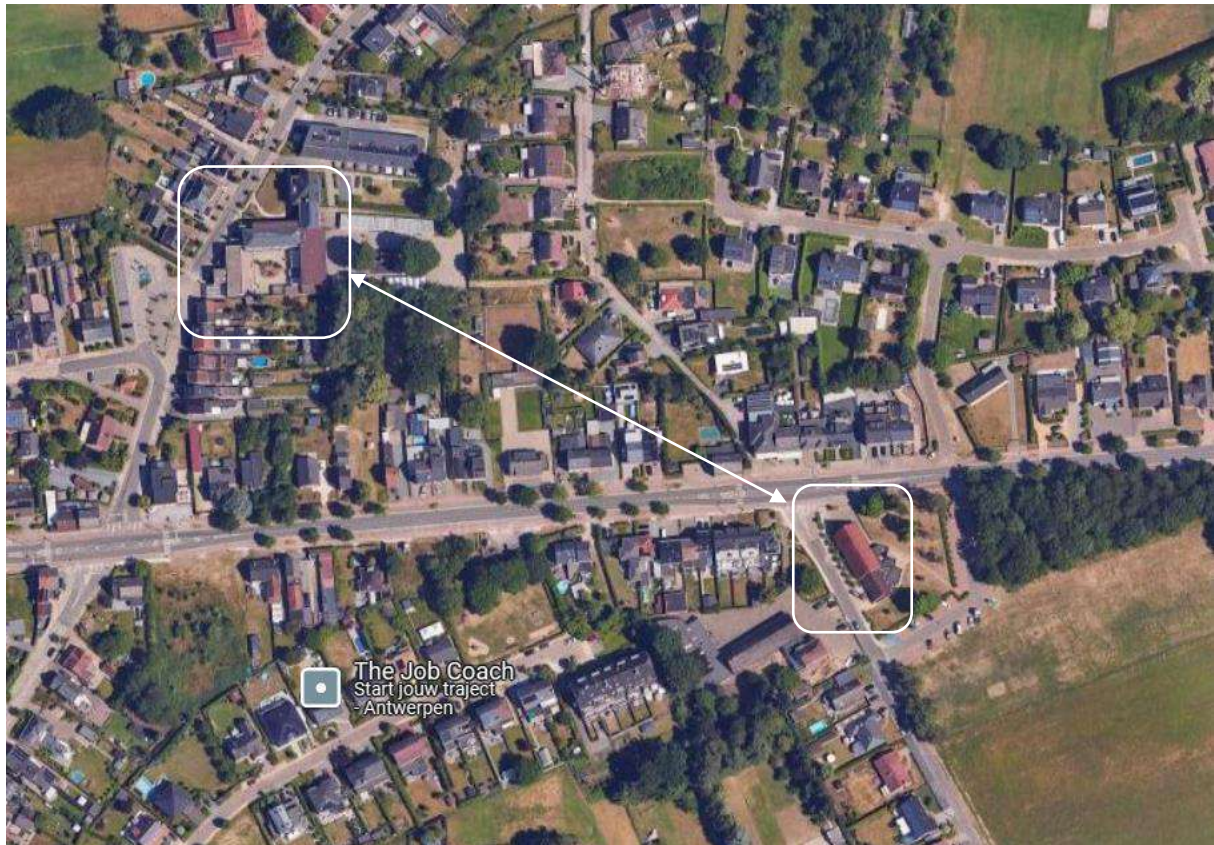
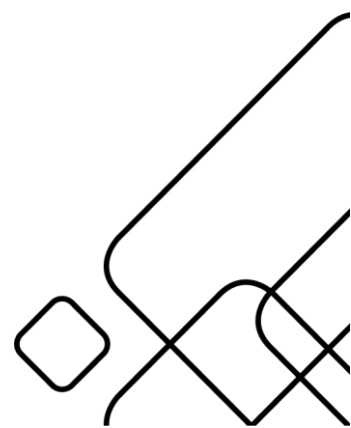

Fig. 115: Luchtfoto situering Sinte-Mariaschool en Sint-Ludwinakerk. Google Maps, 2025.

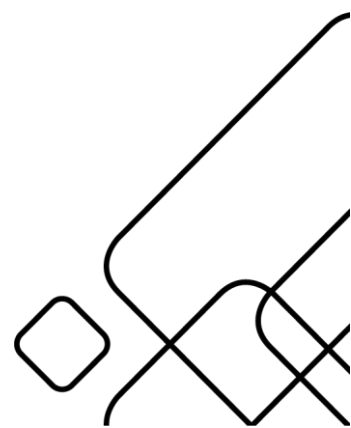

Recht tegen over de Sint-Ludwinakerk is de Chiro Putsesteenweg gevestigd. De erfpacht van deze gebouwen vervalt binnen 5 jaar. De gebouwen zijn tevens aan vernieuwing toe.

Fig. 116: *Situering Chiro*. Google Maps, 2025.

Zelfs al wordt er voor gekozen om de kerk te herbestemmen naar een turnzaal voor de Sint-Mariaschool is het door zijn ligging ook de moeite waard om verder te onderzoeken hoe de kerk buiten de schooluren kan ingezet worden als gemeenschap verbindend gebouw.

3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

---

0. Definities toekomstvisie

0.1 Algemene definities toekomst parochiekerken

- **Valorisatie** gaat over initiatieven die, met respect voor het gewone gebruik van de parochiekerk, de waarde en betekenis van het kerkgebouw extra in de verf zetten. Het gaat daarbij niet enkel om het religieuze, maar ook om de culturele, historische, kunsthistorische, architecturale of landschappelijke aspecten. Zulke initiatieven vullen de liturgie of momenten van bezinning aan, of krijgen er een plek naast. Denk bijvoorbeeld aan rondleidingen, concerten, lezingen, conferenties of tijdelijke tentoonstellingen. Ook de kerk openstellen buiten de klassieke erediensten valt hieronder.²²
- Er is sprake van **medegebruik** wanneer een kerkgebouw opgesteld wordt voor religieuze activiteiten van een andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschap. Doorgaans laten de bisdommen enkel religieuze groepen toe die behoren tot de *Wereldraad van Kerken*.²³
- Wanneer er sprake is van andere activiteiten naast de religieuze activiteiten in de parochiekerk, omdat die te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, spreekt men van een nevenbestemming. De parochiekerk krijgt dan naast de religieuze bestemming ook een andere bestemming. Er is een onderscheid tussen **multifunctioneel gebruik** (in tijd) en **gedeeld gebruik** (in ruimte).²⁴
  - **Multifunctioneel gebruik:** Wanneer er geen religieuze activiteiten zijn, kan de kerk ook door andere organisaties gebruikt worden. Zo kan een fanfare er bijvoorbeeld af en toe repeteren, of kan een school de ruimte tijdelijk inzetten als extra klaslokaal.²⁵
  - **Gedeeld gebruik:** Door het kerkgebouw architecturaal aan te passen, kan je een kleinere liturgische ruimte creëren. Daarnaast komt er plaats vrij voor één of meerdere lokalen met een andere, al dan niet permanente invulling. Bij gedeeld gebruik worden de liturgische ruimte en de overige functies bouwkundig van elkaar gescheiden.²⁶
- **Herbestemming:** Wanneer een parochiekerk niet langer gebruikt wordt voor religieuze activiteiten, kan de bisschop beslissen om het gebouw definitief aan de eredienst te onttrekken. Dat gebeurt via een voorgeschreven kerkrechtelijke procedure. Vaak gaat hier een fusie van parochies aan vooraf. Enkel de bisschop heeft de bevoegdheid om zo'n beslissing te nemen, waarna het kerkgebouw een nieuwe bestemming kan krijgen.²⁷

---

²² "Kerkenbeleidsplan," *Toekomst Parochiekerken*, geraadpleegd op 17 april 2025, <https://www.toekomstparochiekerken.be/ondersteuning/kerkenbeleidsplan>.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid.

0.2 Label provincie Antwerpen

- **A-kerk:** een kerk die op de langere termijn als parochiekerk zal behouden blijven, met aandacht voor valorisatie
- **B-kerk:** een kerk die op korte termijn (binnen de 5 jaar) een neven- of herbestemming zal krijgen
- **C-kerk:** een kerk die op langere termijn (10 tot 15 jaar) een valorisatie, neven- of herbestemming zal krijgen

1. Pastoraal plan Bonheiden

De verantwoordelijken voor de pastorale zorg binnen de betrokken parochies werkten een toekomstvisie uit die inspeelt op actuele tendensen en de evolutie van de pastorale werking binnen de zone. Dit pastorale plan benoemt de intentie om de Sint-Ludwinakerk midden 2027 te sluiten als gebouw voor de eredienst. Het is de bedoeling dat het kerkgebouw herbestemd wordt. Hierbij wordt de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Bonheiden-centrum de enige parochiekerk voor de deelgemeente Bonheiden.

Het bisdom heeft te kennen gegeven op termijn een nieuwe eenheid te willen vormen tussen de parochies van Bonheiden en Rijmenam, aangevuld met de Heilige Geestkapel in Harent. Hierbij worden de bestaande geloofsgemeenschappen behouden maar gepositioneerd in een nieuw samenwerkingsverband.

2. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

Deelgemeente	Kerk	Toekomstvisie	Label
Bonheiden (centrum)	Onze-Lieve-Vrouwekerk	Eredienst Valorisatie	A-kerk
Rijmenam	Sint-Martinuskerk	Eredienst Valorisatie	A-kerk
Bonheiden (Putsesteenweg)	Parochiekerk Sint-Ludwina	Eredienst (tot 2027) Herbestemming	B-kerk

2.1 Onze-Lieve-Vrouwekerk

De Onze-Lieve-Vrouwekerk ligt in het centrum van Bonheiden en vormt al generaties lang een herkenningspunt in het dorpsbeeld. Ook in de toekomst blijft ze in gebruik als actief huis voor de eredienst. Als A-kerk behoudt ze haar centrale rol binnen de parochiale werking, waar liturgie, sacramenten en momenten van bezinning blijven plaatsvinden. Dankzij de toevoeging van een weekkapel in 1987 kan de liturgie op een flexibele en eigentijdse manier plaatsvinden, aangepast aan de noden van vandaag.

Tegelijkertijd is de kerk ook een geliefde locatie voor een verruimd kerkelijk-cultureel gebruik dat recht doet aan haar maatschappelijke betekenis binnen de dorpskern om mensen samen te brengen. Sinds de renovatie in de jaren '80 wordt de akoestiek als bijzonder aangenaam ervaren, wat haar tot een ideale ruimte maakt voor concerten, kooroptredens en andere muzikale belevingen. Deze nevenfuncties zullen behouden blijven en kunnen waar mogelijk verder ontwikkeld worden.

De kerk is niet enkel een gebedsruimte, maar ook een herkenningspunt en een baken in het dorpsbeeld. Door de erfgoedwaarde te koesteren en actief in te zetten in publiekswerking bijvoorbeeld tijdens Open Monumentendag of Erfgoeddag, kan de kerk bijdragen aan een versterkt gemeenschapsgevoel.

Door huidige en toekomstige samenwerkingen samen met de gemeentelijke cultuurdienst maar ook met scholen, (muziek)verenigingen en/of erfgoedactoren verder te stimuleren, kan de kerk ook buiten de liturgische momenten een betekenisvolle rol blijven spelen in het culturele leven en het gemeenschapsleven van Bonheiden. Dit versterkt niet alleen de band met de gemeenschap, maar draagt ook bij aan het duurzame gebruik van het kerkgebouw.

De toekomst van de Onze-Lieve-Vrouwekerk ligt in het evenwicht tussen continuïteit en openheid: als A-kerk blijft ze een spirituele kernplek, maar ze opent ook haar deuren voor een breder publiek. Zo blijft ze een betekenisvolle en gedragen plek in het Bonheidens dorpsleven, vandaag én morgen.

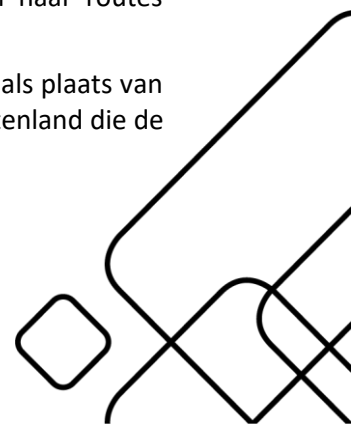
2.2 Sint-Martinuskerk

De Sint-Martinuskerk in Rijmenam blijft ook in de toekomst een plek waar geloof, gemeenschap en erfgoed samenkomen. Als A-kerk in het hart van Rijmenam behoudt ze haar religieuze functie met regelmatige vieringen. Ze is en blijft een plek waar mensen zich kunnen bezinnen, vieren en verbonden voelen met de geloofstradities.

Naast haar centrale rol als gebeds- en vieringsruimte, wordt de Sint-Martinuskerk ook benaderd als een waardevol gemeenschapsgebouw in de kern van Rijmenam. De kerk wordt – zoals vandaag reeds het geval is – daarbij ook opengesteld voor een breder gebruik als gastvrije ruimte voor culturele, artistieke en maatschappelijke activiteiten. Dankzij restauraties in de jaren 1990 en 2000 verkeert voornamelijk de binnenzijde van de kerk vandaag in goede staat, met een verzorgde inrichting en een uitzonderlijke akoestiek die haar bijzonder geschikt maakt voor kleinschalige concerten en culturele avonden. De buitenzijde van de kerk – met name de toren – vraagt om dringende restauratiewerken.

De Sint-Martinuskerk is niet alleen waardevol omwille van haar religieuze en gemeenschapsfunctie, maar ook door haar uitzonderlijke historische uitstraling. De kerk ligt verheven in het landschap, omringd door een monumentaal kerkhof met rijke historische lagen, een beschermde kerkhofmuur en een groen plantsoen dat uitnodigt tot rust en reflectie. Samen met het dorpsplein, de pastorie en andere historische gebouwen vormt deze site een waardevol ensemble dat bezoekers aantrekt. Bezoekers ervaren het interieur van de kerk als bijzonder sereen en visueel indrukwekkend, dankzij haar sobere maar krachtige opbouw en haar ingetogen interieur. Dit maakt van de kerk een aantrekkelijk ankerpunt voor toeristen, wandelaars en fietsers die de Dijlevallei en haar routes verkennen.

De kerk is al meer dan 25 jaar dagelijks opengesteld en vervult hiermee een unieke rol als plaats van stilte, bezinning en gebed. De gastenboeken getuigen van bezoekers uit binnen- en buitenland die de

ruimte waarderen als toevluchtsoord. Deze laagdrempelige toegankelijkheid draagt bij aan het maatschappelijk draagvlak en bevestigt het belang van de kerk als open huis voor de gemeenschap.

De Sint-Martinuskerk in Rijmenam is méér dan een liturgische plek: ze is een erfgoeddrager, een sociale schakel, een cultuurhuis en een anker in het dorpsgezicht. Door in te zetten op doordachte valorisatie met respect voor de sacrale context, blijft deze kerk niet alleen behouden, maar ook beleefd en relevant.

2.3 Sint-Ludwina

De Sint-Ludwinakerk in Bonheiden bevindt zich in een overgangsfase, op weg naar een nieuwe toekomst als gedeelde en herbestemde ruimte. Als B-kerk behoudt ze tot 2027 nog haar liturgische functie. Daarna wordt de kerk volledig herbestemd, met respect voor haar erfgoedwaarde en in nauw overleg met de verschillende betrokken partners.

De kerk ligt centraal in de woonkern langs de Putsesteenweg, en vormt ruimtelijk en sociaal een belangrijk knooppunt. Net om die reden wordt haar herbestemming doordacht voorbereid, in overleg met de kerkraad, de Sinte-Mariaschool, Villa Praline, het Ludwinahuis, de Chiro, de gemeente Bonheiden en het aartsbisdom Mechelen-Brussel.

Twee pistes worden momenteel verder onderzocht. De eerste is gebruik door de Sinte-Mariaschool, die op zoek is naar een geschikte turnruimte. Hierbij zou de kerk na schooltijd kunnen openstaan voor andere functies. Deze optie is reeds voorgelegd aan het aartsbisdom, met verdere gesprekken gepland in de loop van het tweede en derde kwartaal van 2025.

Een tweede piste is het herinrichten van de kerk als gemeenschapszaal voor de woonkern langs de Putsesteenweg, die een sterk, geëngageerde verenigingsleven kent. Daarbij zou een deel van de activiteiten uit het huidige Ludwinahuis verhuizen naar de kerk. Deze bredere studie wordt momenteel gecoördineerd door de kerkraad.

De Sint-Ludwinakerk, met haar ruime en sobere architectuur, leent zich goed voor een rustige, kwalitatieve invulling die gemeenschapsgericht blijft. Door in te zetten op participatie, gedeeld gebruik en respectvolle herbestemming, wordt deze kerk niet alleen bewaard als erfgoed, maar ook als levendige ruimte binnen een veranderende samenleving.

2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

De toekomst van kerkgebouwen wordt vandaag meer dan ooit bepaald door hun vermogen om zich te verankeren in de bredere samenleving. In Bonheiden en Rijmenam engageren de kerkraden zich, samen met de gemeente, om hun kerkgebouwen op een duurzame en gedragen manier in te zetten. Elk kerkgebouw heeft zijn eigen identiteit, dynamiek en toekomstmogelijkheden. De ambitie is om deze troeven te benutten en tegelijk op een realistische manier te kijken naar het duurzaam verankeren van de gebouwen binnen de dorps- en woonkernen waartoe ze behoren.

In een context waarin het kerkelijk leven verandert en de maatschappelijke noden evolueren, is het essentieel om na te denken over de duurzame invulling van deze gebouwen. Dit geldt voor alle kerkgebouwen, ook wanneer de liturgische functie behouden blijft. Het plan van aanpak vertrekt vanuit de visie per kerk en vertaalt deze naar een werkwijze die door de kerken – in overleg met de gemeente, de lokale geloofsgemeenschap en andere partners – kan worden opgepakt. Het beschrijft hoe de toekomstmogelijkheden in de komende beleidsperiode onderzocht en verder vormgegeven

kunnen worden. Daarbij staat participatie centraal: het betrekken van gebruikers, verenigingen, buurtbewoners en erfgoedactoren is essentieel om tot een gedragen en duurzame invulling te komen. Erfgoed, spiritualiteit en gemeenschapsvorming zijn hierbij geen aparte sporen, maar versterken elkaar in een samenhangend toekomstverhaal.

Voor de **Onze-Lieve-Vrouwekerk** en **Sint-Martinuskerk** betekent duurzaam gebruik vooral het voortzetten en versterken van het huidige gebruik: enerzijds als liturgische kernplek binnen de parochie, anderzijds als culturele en maatschappelijke ontmoetingsplaats in het hart van respectievelijk Bonheiden en Rijmenam. Beide kerken zijn reeds uitgegroeid tot geliefde locaties voor muzikale en culturele initiatieven. Door de huidige partnerschappen te behouden, waar mogelijk te verstevigen en het partnernetwerk verder te verbreden, behouden de kerken ook hun relevantie bij niet-kerkelijke activiteiten. De kerkraad speelt hierin een sleutelrol als actieve brugfiguur tussen de religieuze traditie en de brede gemeenschap. Belangrijk hierbij is het verduidelijken van het gebruikskader en het onderzoeken hoe (brand)veiligheid en toegankelijke voorzieningen steeds gegarandeerd kunnen worden.

Voor de **Sint-Ludwinakerk**, die tegen 2027 aan de eredienst zal worden onttrokken, ligt de uitdaging in het vormgeven van een gedragen en toekomstgerichte herbestemming. De kerkraad neemt hier een actieve rol op in het coördineren van het overleg tussen de verschillende stakeholders: Sint-Mariaschool, Chiro, Ludwinahuis, Villa Praline, gemeente en het aartsbisdom. Momenteel zijn de buurtbewoners of het globale verenigingsleven niet actief betrokken in dit proces. Samen met de gemeente kan een breder participatief traject worden opgezet waarin de noden en wensen van de gebruikers en de gemeenschap scherp gesteld worden. Daarbij is het belangrijk om niet enkel de toekomstige functie, maar ook de vorm van samenwerking, exploitatie en investering te verduidelijken. De gemeente kan in dit proces optreden als verbindende en faciliterende partner, met aandacht voor de architecturale kwaliteit, erfgoedwaarde, maatschappelijke noden én de logica van de plek in het dorpsweefsel. Op die manier kan de Sint-Ludwinakerk evolueren van een religieus herkenningspunt naar een eigentijdse, multifunctionele plek die blijvend betekenis geeft aan het samenleven in Bonheiden.

BESLUIT

De veranderende rol van kerkgebouwen in de samenleving, het dalend aantal kerkgangers en de structurele onderhoudskosten van het patrimonium maken het noodzakelijk om proactief na te denken over de toekomst van de kerkgebouwen in Bonheiden en Rijmenam. Dit kerkenbeleidsplan biedt een gedeeld kader waarin de kerkraad en het lokaal bestuur, in dialoog met de lokale geloofsgemeenschappen en maatschappelijke partners, samen werk maken van een gedragen en realistische langetermijnvisie.

Per kerkgebouw werd een analyse gemaakt van de huidige situatie en van de kansen op duurzame verankering binnen het lokale weefsel. Deze visie werd gevoed door gesprekken met het lokale bestuur en de betrokken kerkraad en vormt het vertrekpunt voor toekomstige trajecten rond behoud, nevengebruik of herbestemming. Daarbij wordt blijvend ingezet op participatie en samenwerking, met respect voor de erfgoedwaarde en spirituele betekenis van elk gebouw.

Dit plan vormt zo een dynamisch instrument dat verdere onderzoeksprojecten richting kan geven en ondersteuning biedt bij het nemen van beleidsmatige en financiële beslissingen. Alle betrokken

partijen engageren zich om hun verantwoordelijkheid op te nemen met betrekking tot het noodzakelijke onderhoud, het faciliteren van gedeeld gebruik en het uitwerken van haalbare toekomstmodellen per kerk.

Conform het Eredienstendecreet dat in werking treedt op 1 januari 2025, engageren de gemeente Bonheiden en de kerkraad zich om bij de start van elke nieuwe legislatuur het kerkenbeleidsplan te herevalueren. Tijdens het jaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur en de gemeente wordt nagegaan of het plan nog actueel is en of bijsturing wenselijk is. Eventuele wijzigingen worden, na goedkeuring door de bisschop van het aartsbisdom Mechelen-Brussel en de gemeenteraad van Bonheiden, opgenomen in een addendum aan dit plan. Zo vormt dit kerkenbeleidsplan een gezamenlijk kompas voor een gedragen en toekomstgerichte inzet van de kerkgebouwen in Bonheiden.

